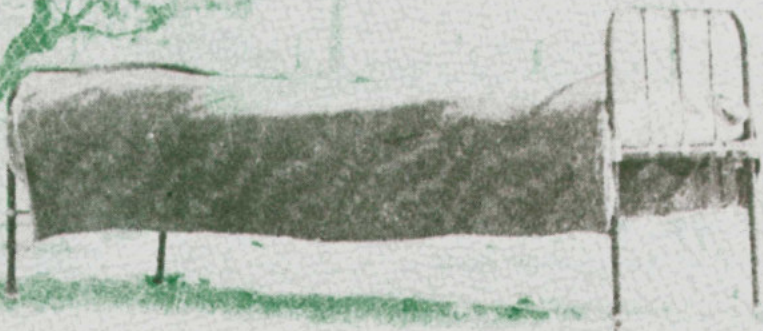
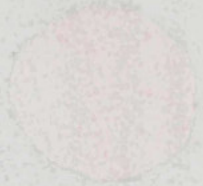

ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

Τεύχος 21ο
Απόλη 1987
τιμή τευχούς: £1.00

ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ
ΤΕΥΧΟΣ 21ο
ΑΠΟΛΗ 1987
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: £1.00

(Ένας πρόχειρος κατάλογος της Ελένης Γκίκα που πήραμε από τη «Μαρξιστική Συσπείρωση» κι' ένα επίσης πρόχειρο συμπλήρωμα της Άννας Τενέζη.

1. «Η διπλή καταπίεση της γυναίκας. Εξουσία αστική και ασουσία αντρική». Κλωντ Αλζόν (εκδ. Ράππας).
2. «Η εξέγερση αρχίζει από παλιά. Σελίδες από τα πρώτα βήματα του γυναικείου κινήματος». Ελένη Βαρίκα, Κωστούλα Σκλαβενίτη.
3. Μαίρη Γιωτοπούλου: «Η γυναίκα και ο κόσμος» («Μήνυμα»).
4. Αρμάντα Γκουιντούτσι: «Το μήλο και το φίδι». Αυτοαναλύσεις μιας γυναίκας («Πύλη»).
5. Germain Greer: «Η γυναίκα ευνούχος». («Ερμής»).
6. Μπ. Γκρουτ: «Γεννηθήτω το θέλημά της». («Στοχασμός»).
7. Μύρνα Γουτ - Κάθυ Μακάφ: «Το γυναικείο κίνημα». («Κύταρο»).
8. Γυναικεία ομάδα: «Η οικογένεια, το οικογενειακό δίκαιο και μια γυναικεία ομάδα».
9. Δημοκρατική ένωση νέων γυναικών: «Η γυναίκα και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης». («Πύλη»).
10. Κάρολ Ερλίχ : Δην Φάρροου: «Αναρχισμός και φεμινισμός». («Ελεύθερος Τύπος»).
11. Κάρολος Καστίγια ντελ Πίνο: «Η αλλοτρίωση της γυναίκας». («Οδυσσέας»).
- Κέντρο Μαρξιστικών Ερευνών και Μελετών της Γαλλίας: «Το γυναικείο πρόβλημα». («Μνήμη»).
13. Ν. Κοβάλοκι - Ε. Μπλινόβα: «Οι γυναίκες σήμερα». (Σ.Ε.).
14. Κριστιάν Κολλάνζ: «Θέλω να γυρίσω στο σπίτι». (Εκ. Θυμάρι).
15. Αλεξάνδρα Κολλοντάι: «Οικονομική και σεξουαλική απελευθέρωση της γυναίκας». («Πύλη»).
16. Κόμερ - Ρνντ - Γκόλντμαν: «Ο μύθος της μητρότητας». («Ελεύθερος Τύπος»).
17. Ν. Κρίνον: «Κλημεντίνη ή τα αντισυλλήπια». («Στοχασμός»).
18. Αννί Λεκλέρ: «Γυναικείες κουβέντες». («Καστανιώτης»).
19. Αννί Λεκλέρ: «Πυρογραφίες». («Καστανιώτης»).
20. Β. Λένιν: «Για την χειραφέτηση των γυναικών». («Πλανήτης»).
21. Τζούλιετ Μίτσελ: «Η εποχή της γυναίκας. Το κίνημα: ιστορία και προοπτικές». («Πύλη»).
22. Ελέιν Μόργκαν: «Η καταγωγή της γυναίκας». («Πύλη»).
23. Α. Μπέμπελ: «Η γυναίκα και ο σοσιαλισμός». («Ιστορικές εκδόσεις»).
24. Φρίντα Μπιούμπι: «Αρσενικό, θηλυκό και άλλα κύρια οσιαστικά». (Εκδ. «Κάκτος»).
25. Σιμόν ντε Μπωβουάρ: «Το δεύτερο φύλλο». («Γλάρος»).
26. Μπερνάρ Μύλντορφ: «Σεξουαλικότητα και θηλυκότητα». («Καστανιώτης»).

συμπλήρωμα

1. Εύα Νικολαΐδου: Σιμόν ντε Μπωβουάρ: Οι γυναίκες θα νικήσουν. (συνεντεύξεις της δεύτερης στην πρώτη).
2. Παναγιή Λεκατοά: Μητριαρχία.
3. Κίνηση, για την απελευθέρωση των γυναικών: Αντισυλληπτικά μέσα.
4. Βιρτζίνα Γουλφ: Τρεις γκινέες.
5. Βιρτζίνα Γουλφ: Ένα δικό σου δωμάτιο.
6. Γκ. Γκέρσταμ: Η δύναμη της γυναίκας.
7. Σούλαμιτ Φάιερστον: Η διαλεκτική του σεξ.
8. Κάρολαϊν Μπερντ: Γεννήθηκα γυναίκα.
9. Ντανιέλ και Εμανουέλα Φλάμαν: Το παιδί κορίτσι.
10. Οριάντα Φαλάτσι: Γράμμα σ' ένα παιδί που δε γεννήθηκε ποτέ.
11. Μάγδα Νικολαΐδου: Η γυναίκα στην Ελλάδα.
12. Εστέρ Βιλάρ: Ο πρεσαρισμένος άντρας.

27. Ντομιτίλα Μπάριος ντε Σουγγκάρα: «Αφήστε με να μιλήσω» («Νέα Σύνορα»).
28. Ομάδα Γυναικών Βοστώνης: «Εμείς και το σώμα μας». («Υποδομή»).
29. Αλέκα Παπαρήγα: «Για την απελευθέρωση της γυναίκας». (Σ.Ε.).
30. Françoise Parturier: «Ανοιχτό γράμμα στους άντρες». («Μπογιιάτης»).
31. Ελιάν Περασσό: «Μην κλάις, ούρλιαξε! Οι γυναίκες και η πολιτική της ευτυχίας».
32. Μαρία Πολενάκη: «Επαναστατικές λύσεις». («Καστανιώτης»).
33. Κάρα Ραβαγιολί: «Το γυναικείο ζήτημα. Συνέντευξη με το Ι.Κ.Κ.». («Θεμέλιο»).
34. Έβελν Ρνντ: «Πρόβλήματα της πάλης για την απελευθέρωση της γυναίκας». («Πύλη»).
35. Έβελν Ρνντ: «Σεξισμός και επιστήμη». («Θεωρία»).
36. Σίλα Ρουμπόθαμ: «Στο περιθώριο της Ιστορίας. 300 χρόνια γυναικείας καταπίεσης και αγώνων».
37. Ροσάνα Ροσάντα: «Γυναίκες και πολιτική». («Οδυσσέας»).
38. Άλις Σβάρτσερ: «Η μικρή διαφορά και οι μεγάλες της συνέπειες».
39. Andre Soubiran: «Ανοιχτό γράμμα σε μια σύγχρονη γυναίκα». («Μπογιιάτης»).
40. Ντίνα Τάκαρη: «Η κοινωνική και επαγγελματική θέση της σημερινής γυναίκας».
41. Μπραϊάνα Τάουμπμαν: «Η επιτυχημένη γυναίκα».
42. Κλάρα Τσέκιν: «Ο Λένιν για τη γυναίκα». («Μνήμη»).
43. Νίκος Τσιρώνης: «Το χάρισμα να είσαι γυναίκα».
44. Βιργινία Τσουδερού: «Οι αμβλώσεις, το χάπι και ο οικογενειακός προγραμματισμός».
45. Εύα Φόρεστ: «Ημερολόγιο και γράμματα από τη φυλακή». («Θεμέλιο»).
46. Τασία Χατζή: «Πουτάνα». Μια γυναικεία μοίρα ή η αθλιότητα να 'σαι γυναίκα. («Οδυσσέας»).
47. Σ. Χουίλερ - Σ. Φεντερίκι: «Η πολιτική οικονομία της γυναικείας απελευθέρωσης». («Ελεύθερος Τύπος»).
48. Αλμανάκ: «Ο φεμινισμός στη Ρωσία». («Ιπαγό»).
49. «Οι γυναίκες σήμερα». (Σ.Ε.).
50. «Σύγχρονοι προβληματισμοί του γυναικείου κινήματος». Σεμινάριο 12-16 Φεβρ. 1979. Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών.
51. Σίλα Ρουμπόθαμ, Λυν Σίγκαλ, Χίλαρυ Γουεϊνράπ: «Πέρα από τον κατακερματισμό». («Θεωρία»).
52. Anja Meulenbelt: «Το τέλος της ντροπής». («Νέα Σύνορα»).

13. Μάρτα Τικανεν: Ο βιασμός ενός άντρα.
14. Ομάδα Δανίας: Η γυναίκα και το κορμί της.
15. Ελιζαμπεθ Γκουλντ Νταιηβις: Το πρώτο φύλο.
16. Κωλέτ Ντοουλγκι: Το σύνδρομο της Σταχτοπούτας.
17. Άννα Μήλεμπελτ: Για μας τις γυναίκες.
18. Αντριάν Ριτς: «Γέννημα γυναίκας».
19. Κάρεν Χόρνεη: Η ψυχολογία της γυναίκας.
20. Μέριλιν Φρένος: Ουρητήρια γυναικών.
21. Περπενάλ Γιορκούν: Το γυναικείο ζήτημα και οι δυσκολίες του φεμινιστικού κινήματος στη Τουρκία.

κυπριακά

1. Ομάδα Ψυχοκοινωνικών ερευνών: Η κύπρια γυναίκα.
2. Άθως Ερωτοκρίτου: Η βία ενάντια στη γυναίκα.
3. Έλενα Ρεμπελίνα: Παραλλαγές για τη γη.
4. Άννα Τενέζη: Το φως που σκοτώνει.

Ευδοκιά

Σημαντικότερες πληροφορίες που έφτασαν στο περιοδικό μας, ενώ το τεύχος ήταν ήδη στο πιεστήριο, μας υποχρεώνουν να χρησιμοποιήσουμε το χώρο του εκδοτικού, για την αποκάλυψη τους. Ενώ δεν έχουμε καταφέρει να διασταυρώσουμε όλα τα στοιχεία, η αλήθεια των περισσοτέρων, μπορεί να θεωρείται βεβαία. Οι πληροφορίες προαναγγέλλουν ιστορικές αλλαγές στην κυπριακή κοινωνία και αφορούν κυρίως το οικογενειακό δίκαιο. Παρόλο ότι αναφερόμαστε σε προεκλογικές εξαγγελίες, γεγονός είναι, ότι το πολιτικό πρόγραμμα όλων των κομμάτων θα προτείνει παρεμφερείς αλλαγές στο ίδιο θέμα και επομένως η υλοποίησή τους είναι σίγουρη.

Όλα άρχισαν όταν γυναικεία ομάδα που πρόσφατα ετοίμαζε κάποια αντικατοχική εκδήλωση ήρθε σε σύγκρουση με τις κομματικές ηγεσίες. Η ομάδα απείλησε ότι θα καλέσει το σύνολο του γυναικείου κόσμου να απόσχει από τις επόμενες προεδρικές εκλογές (ή να ρίξει λευκό για όσες δεν θέλουν να πληρώσουν πρόστιμο). Για να αντιμετωπίσει την κατάσταση, αντέδρασε πρώτο το ΔΗΚΟ. Θα συμπεριλάβει στο πρόγραμμά του, ειδική πρόνοια, που θα ζητεί την γενικευμένη καθιέρωση του πολιτικού γάμου καθώς και την νομιμοποίηση των αμβλώσεων με δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη στα κρατικά νοσοκομεία. Η ΕΔΕΚ θα προτείνει την παροχή μηνιαίου επιδόματος εκ διακοσίων λιρών στις ανύπανδρες ελληνίδες μητέρες της Κύπρου.

Ριζοσπαστικότερο αναμένεται ωστόσο το ΑΚΕΛ που θα προτείνει την αυτόματη έκδοση διαζυγίου οσάκις ένας εκ των συζύγων καταγγέλλει ενυπόγραφα το γάμο του. Το χαρτόσημο θα παρέχεται δωρεάν. Πολιτικοί παρατηρητές θεωρούν ότι η πρόταση του ΑΚΕΛ συνιστά την απαρχή μιάς γενικότερης στροφής στον Λένιν και στο πρώτο μπολσεβίκικο σύνταγμα. Αν και το ΔΗΣΥ, είναι ακόμα συγχισμένο, φαίνεται να προσανατολίζεται προς δύο κατευθύνσεις. Η μια είναι η υπόσχεση ότι σε περίπτωση εκλογής του κ. Κληρίδη, 50% των υπουργών θα είναι γυναίκες. Η άλλη είναι η πρόταση για την δημιουργία γυναικείας λαϊκής πολιτοφυλακής, με δημοκρατικά εκλεγμένες ηγεσίες και ανακλητή ανά πάσαν στιγμή από τις γενικές συνελεύσεις των γυναικείων συνταγμάτων. Η πρόταση αυτή λαμβάνει υπόψη ότι η γυναικεία αξιοπρέπεια δεν μπορεί ν' ανεχθεί τη στρατοκρατία. Το ΑΚΕΛ που έχει εν τω μεταξύ, πληροφορηθεί τις προθέσεις του ΔΗΣΥ, θα αντεπιτεθεί, μάλλον μέσω της υποβολής γυναίκας υποψηφίας στις προεδρικές εκλογές. Από το περιβάλλον της κυρίας αυτής, που φέρει ηρωικό όνομα, μάθαμε, ότι αν ατυχήσει στις προεδρικές εκλογές, θα διεκδικήσει αργότερα το αρχιεπισκοπικό αξίωμα. Η έκταση του χώρου που έχουμε στη διάθεση μας, μας υποχρεώνει να σταματήσουμε εδώ. Είναι πιθανό να βρείτε περισσότερες πληροφορίες στον πρωταπριλιανό καθημερινό τύπο.

περι βουλής και ενδειας λόγου

Εάν αποδεχθούμε την λογική που καθέναν εκφορμάει γλωσσικά, αντικατοπτρίζει το πνευματικό επίπεδο και την προσωπική του εμβόλεια και κυρίως πως το ύψος της έκφρασης που αναπτύσσεται από φρονιές, σώματα, οργανισμούς, επηρεάζει ανάλογα με την υφή και την δραστηριότητά τους, το κοινωνικό γλαίσιο και λαμβάνοντας σεβασμό επί όσων την πολιτική που επίμονα ασκείται τα τελευταία χρόνια και που αφορά την ανάπτυξη, της ούτε καλοσύνη Ελληνικής μας συνείδησης - μιας πολιτικής που φαντάζει φτωχικά μετώπη, σε αιδώρες που απονέμουν ναιβαλινή ή και απόκριση πραγματικότητας οδυνηρών - θα πρέπει να σχολιάσουμε την έλλειψη της στοιχειώδους ευαισθησίας που παρουσιάζεται σε σχέση με την έκφραση του λόγου, ακόμα και από τους «Ελληνικότετους» εκείνους, που παρκίζουν να υποβάλουν ορισμένους λόγους για την διαφύλαξη και ενδυνάμωση των στοιχείων που συνθέτουν και εξακολουθούν να «ορίζουν» το «Ελληνικό» μας πρόσωπο.

Το από καιρού συναχθέντα και ολοένα αυξανόμενα νέωδη δημιουργούν ένα σκοτεινό κυπριακό ουρανό. Η βροχή δεν ξεπλένει τις αμαρτίες μας κι οι αστραπές κανένα δεν φωτίζουν μονοπάτι, που να καθορίσει την οδόν μας. Χωρίς έλεος ο χρόνος να παρέρχεται ανεπιταρπτή και με το πέρασμά του, η απόσταση που μας χωρίζει από το κέντρο της νύχτης που ζαφτίζει μέσα στο πλήθος των συσσωρευμένων ντόπιων και εισαγομένων επιδράσεων - να ευρύνεται προοδευτικά.

Οι φωνές των αντιπροσώπων του λαού, ξεφραγώντας από τις χορομάδες του καλοστημένου σιηνικού, σμίγουν με τις σφιρήνες των σοβενσφόρων που κουβαλούν την σκληρή οσμή του θανά-

του. Λίγο πάρα πόσα χαιδολογούν, αναταξιδεύοντας, τις σημειώσεις, που σταθερά αμετακίνητες, ξεδιπλώνουν στον ουρανό κόκκιναπές απογοητεύσεις.

Χρόνια τώρα η ίδια ιστορία. Σε επίπεδο περίπου «καφενειακό», πλην ελαχίστων εξαιρέσεων - και όχι πάντοτε φηταινών - να επαναλαμβάνεται πιστά το παιχνίδι των λογιδρίων και των «δυναμικών» αντακλήσεων. Περί βουλής ο λόγος. Με παρίσσια επιμονή οι μεταδόσεις κι αναμεταδόσεις να τροφοδοτούν το λειψό νησί με ρητά, απεκμπριστα και κούφια οδήματα απυχών μηνυμάτων. Χωρίς γνώση της γλώσσας και των νοημάτων της, σταρημένοι της ικανότητας να ολοκλήρωσουν και να συνθέσουν «στέρεο» λόγο, αρκούνηται σε ανευσεσμήματα που ο απόηχος τους οδηγεί κάτευθειαν σε πορίθους λίαν σκοτεινές, όπου οι πολιτικάντηδες ορίζοντας τα νήματα, ασκουσαν εποπτεία στην ροή των πραγμάτων.

Και ο μοιραίος υψοφόρος μάταια ν' αναμένει στον υπο-οκισμό της θέσης του τον «καλό λόγο». Έχοντας το βαρύ του μέτωπο βυθισμένο στην πελαριά του παλάμη, ρίχνει με τ' άλλο χέρι, ξένα πετροδόκια, μπροστά στα αιχμάλωτα πόδια του.

Μεγάλο το πήγμα της ήττας. Βαρή. Μοχαίρει με κόψη αλόφρευτο καλοζυγισμένη. Με μεγαλύτερο το βάρος που μας δημιουργήσαν, όχι μόνο για την οδυνηρή εκδίωξη της αρχούδας, αλλά και για την αποφυγή του κλεισίματος του ταρασίου της στόματος, που χάσκει ολισσίζοντας κατά δάβα, ωσάν άβυσσος Άδου. Και τα MERSENTE'S στους τριγύρω μας δρόμους, ν' αυξάνουν με ρυθμό τραγικό. Ευτυχώς η οικονομία μας πάει καλά. Μ' αυτήν θα σπριζούμε τον ανώνα μας.

Η καρδιά μου άρχισε ν' αποχτά μια γεύση πικρή. Που πληγώνει το στήνα καρ. ευθυμίου

"no photos"

Από το Γενάρη ως τον Νιόβη του 1949, η Βρετανική Βασιλική Αεροπορία τρέβηξε πάνω από την Κύπρο δέκα χιλιάδες φωτογραφίες, που έδωσαν και την πρώτη στερεοσκοπική εικόνα ολόκληρης της επιφάνειάς της.

Έκτοτε, λέγεται, τα χωμάτα της άρχισαν σιγά-σιγά να χάνουν τα έγκλιτά τους, με αποτέλεσμα η επικράτειά της να κατακτηθεί ένα λογιστικό έδαφος οικοπέδων χωρίς βάθος. Σύμφωνα με τη λαϊκή τούτη δοξασία, οι πιο απότομες απόλλειες βάθους σημειώθηκαν μέσα στην πρώτη δεκαετία της ανεξαρτησίας.

Λέγεται πως σ' αυτό συντέθηκαν και οι αλλοπάλληλες φωτογραφικές αναγνωρίσεις εδάφους που έκαναν τότε ξένα ερευνητικά κέντρα, επιταλεία στρατιών, αλλά και διάφορα εκ πρώτης όψεως άκακα τεχνικά γραφεία τουρισμού.

Λέγεται ακόμα πως οι δύο προσιρές και η μεγάλη πεδιάδα, που ως τα μέσα του αιώνα θεωρούνταν σπάρτα και αμετάβλητα στοιχεία, κούφισαν κι επέκτισαν την επίστατη ελαφρότητα του ζοριού, πράγμα που έκανε δυνατή μέσα στην επόμενη δεκαετία και την διακίβυσή τους στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων.

Οι πιο δεσποδαίμονες επιμένουν πως η πρώτη εκείνη φωτογράφιση της Κύπρου από τη Βρετανική Αεροπορία υπήρξε τραυματική κι έφερε το άδριστο κακό, που φέρνει πάντα η σύλληψη του ειδώλου ζωντανού οργανισμού από μηχανή. Πιστεύουν δε, πως οι σκομιασμένες απαγορευτικές επιγραφές, που ανκυρισκονται κατά καιρούς κοντά σε ιδιαίτερα νεκρές ζώνες, είναι η απόδειξη της διαβολικής σχέσης, που έχει η φωτογράφιση με τη μυθική απόλλεια βεθούς.

Αυτά όλα βέβαια δεν τα πιστεύει κανείς σήμερα κι είναι γνωστό πως τέτοιες καταπτώσεις γίνονται μια καθημερινά με δορυφόρους, που συλλαμβάνουν και επισέμουν είδωλα σε χρόνο μηδέν. Έγιναι κυβερνητικοί χειρομύτες θεωρούν μάλιστα τις φοβίες αυτές σαν απούημα της λαϊκής ιστορικής μνήμης, ένα ίδος περιχρήμενης επεξεργασίας τραυματιών βιωμάτων.

Γλαύκος Κουμίδης Κολωνία - 1.2.1985

τεύχος 21ο
απριλίου 1987
τιμή τεύχους: £1.00

Το μηνιαίο περιοδικό της Βασιλικής Λογοτεχνίας, έκδοσης: Μίνωα, 68 Ηλεκτ. Λογοτεχνία Τηλ. 431278

- * διευθύνεται από συντακτική επιτροπή
- * Υπεύθυνος για το νόμο: Κωνσταντίνος Λαγιάτης
- * Επιμέλεια: Γεώργιος Θεοδοσίου

Για τα υπογραφήματα εγγραφών και συνδρομικών σημειώσεών σας,

φωτογραφία εξώφυλλου γυναικού θεαδούλου

περιεχομενα

- * γυναίκα και περιθωριο: 6
μορως καικουρη
- * ψυχολογία της βίας: 9
ντινας μουστερη
- * στρατηγικώς διαπραγματεύσεως 12
με την εξουσία:
εμης μορκαδη
- * ανδροκρατία και βιασμός: μια συνεντεύξη 14
της φλόγας ανθια
- * για την πορεία γυναικών: 15
κ. αχικατη
- * η ανακοίνωση των γυναικών για την πορεία 16
- * γυναίκα: επιλογή για ελευθερία 17
κατερίνας γεωργιάδη
- * ο μύθος για την χειραφέτηση της γυναίκας 18
νικου περιστανη
- * εμείς ο... (βιογραφικά σημειώματα 22
καπιδίκων)
- * παρεστρόφα κουλτούρα: 24
γεβρηλ πετροσιαν
- * τιλίο Λευκωσίας: 26
χρυσολιγισσισα - αγιος κασσιανος,
αικατορινης αριστιειδου
- * μια σελίδα λογοτεχνίας: 29
προβαρημι (του) χουνου: λιας καλλιδου
κοκκινα: ελενας τοιμοζι ρεμπιλινος
- * λογοτεχνία και ερηνη: 30
γιαννη ή ιωαννου
- * η κυπρος που χανεται: 32
μεχιστ γισαν
- * ερετροσκοπία: βοήθεια: 33
βαρναβα κυριαση
- * η κριτική του αγασμένου: 38
(μια ψυχολογική προσεγγιση):
γιωργου κοσβαρη
- * αλληλογραφία 39

αλληλεγγυη στη νικαράγουα

Η διάσκεψη τύπου της πενταμελούς... Η διάσκεψη τύπου της πενταμελούς...

Ειδικά στη Κύπρο υπάρχουν προ-... Ειδικά στη Κύπρο υπάρχουν προ...

Στη διάσκεψη τύπου που αναφέραμε... Στη διάσκεψη τύπου που αναφέραμε...

Οι Κύπριοι εθελοντές ανέφεραν ότι... Οι Κύπριοι εθελοντές ανέφεραν ότι...

μια αυστηρη επιπληξη

Όπως γραφίμα σε προηγούμενο ση-... Όπως γραφίμα σε προηγούμενο ση...

Η Επιτροπή Εκπαιδευτικής Υπηρεσί-... Η Επιτροπή Εκπαιδευτικής Υπηρεσί...

1) Ότι ο κατηγορούμενος ζήτησε... 1) Ότι ο κατηγορούμενος ζήτησε...

Ερώτημα προς την Επιτροπή. Αφού η... Ερώτημα προς την Επιτροπή. Αφού η...

ακόμα μια αυστηρη επιπληξη

Η πιο κάτω επιστολή στάλθηκε στο... Η πιο κάτω επιστολή στάλθηκε στο...

Αγαπητοί κύριοι Αθήνα 25/1/87

Όστε, λοιπόν, αποφασίσατε να δικά-... Όστε, λοιπόν, αποφασίσατε να δικά...

Βασίλης Ρωφωλιδής κριτικός - δημοσιογράφος

«διαλεχτή»

Ένα νέο ερωτήρη γεννήθηκε στις κά-... Ένα νέο ερωτήρη γεννήθηκε στις κά...

Μετά από ένα χρόνο νυχτοήμερης... Μετά από ένα χρόνο νυχτοήμερης...

Η «διαλεχτή» με το ξεκίνημα της... Η «διαλεχτή» με το ξεκίνημα της...

Στο μορφικό επίπεδο όπου το προσω-... Στο μορφικό επίπεδο όπου το προσω...

Η θευστική της έκθεσης κινείται σα-... Η θευστική της έκθεσης κινείται σα...

Η διαλεχτή βρίσκεται στην οδό Βιλαθέ-... Η διαλεχτή βρίσκεται στην οδό Βιλαθέ...

15 οργανώσεις για τον ακάμα

Εμείς οι εκπρόσωποι των Οργανώσε-... Εμείς οι εκπρόσωποι των Οργανώσε...

(α) Για πολλούς λόγους και ιδιαίτερα γι-... (α) Για πολλούς λόγους και ιδιαίτερα γι...

(β) Είναι απαραίτητο και σπείνον όπως... (β) Είναι απαραίτητο και σπείνον όπως...

(γ) Συγκεκριμένα ζητούμε όπως στον... (γ) Συγκεκριμένα ζητούμε όπως στον...

Να καταρτιστεί ολοκληρωμένο... Να καταρτιστεί ολοκληρωμένο...

(ε) Με την πεποίθηση πως το συμφέρον... (ε) Με την πεποίθηση πως το συμφέρον...

Καλούμε τις μαζικές οργανώσεις, τα... Καλούμε τις μαζικές οργανώσεις, τα...

Καλούμε την Κυβέρνηση να ενεργή-... Καλούμε την Κυβέρνηση να ενεργή...

— Να καθοριστούν περιοχές προ-... — Να καθοριστούν περιοχές προ...

— Να διευκολυνθεί με διακριτικά... — Να διευκολυνθεί με διακριτικά...

— Να αποκλειστούν η είσοδος μη-... — Να αποκλειστούν η είσοδος μη...

(δ) Για να μπορέσουν να επιβιώσουν τα... (δ) Για να μπορέσουν να επιβιώσουν τα...

Σύνδεσμος Αποδήμιων Αρμενιστών... Σύνδεσμος Αποδήμιων Αρμενιστών...

- Φίλοι του Ακάμα
Φίλοι της Γης
Σύνδεσμος Προστασίας Κυπριακού Πε-
ριβάλλοντος
Σύνδεσμος Προστασίας Αγριας Ζωής
Φιλοδασικός Σύνδεσμος Κύπρου
Γεωγραφικός Όμιλος Κύπρου
Βιολογική Επιτροπή Κύπρου
Σύλλογος Αρχιτεκτόνων
Παγκύπριος Οργανισμός Αρχιτεκτονι-
κής Κληρονομιάς
Σύνδεσμος Κυπρίων Αρχαιολόγων
Σύνδεσμος Ξεναγών
Σύμα Προσκόπων Κύπρου
Σύνδεσμος Ψυχολογών
Σύνδεσμος Πολιτικών Μηχανικών & Αρ-
χιτεκτόνων Κύπρου

γυναίκα και περιθωριο

Μαργαρίτα Κακουρή

Εκείνο που ζήσαμε όλοι ότι υπάρχει, εκείνο που ζούμε όλοι — συνειδητοποιώντας το ή όχι — είναι **ρόλοι** δοσμένοι — δε θα σφηγήσω από που — που καθορίζουν όχι μόνο τη γυναικεία ύπαρξη, αλλά και τις ανθρώπινες σχέσεις. Οι ρόλοι αυτοί συμπλεκούνται και ενσωματώνονται στις συνειδήσεις, στις επιθυμίες, μέσα στην όλη διαδικασία της εξέλιξης του ανθρώπου που γεννιέται και διαφοροποιείται με βάση το φύλο.

Η γυναίκα-σύζυγος, οικοκυρά, πιστή, εξημερωτική. Η γυναίκα — μητέρα. Η γυναίκα — ερωμένη, η γυναίκα — παθητική, συναισθηματική τριφερή, η γυναίκα — σεξουαλικό αντικείμενο, τροφή για τις αντρικές φαντασιώσεις. Είναι μερικά από τους ρόλους "cliches" που πλένουν μαζί με ένα σωρό συμπεριφορές και νομοματικές κατ'εξοχή σαν γυναικείες.

Σχηματικά, είναι μια περιγραφή του παραδοσιακού προτύπου της γυναίκας που την τίτλασαν και την αποκλείει από την ενεργό και ζωτική ανάμειξη της στις κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές καταστάσεις.

Κύριο χαρακτηριστικό αυτών των ρόλων είναι ότι επιστημονοποιούν και υμνολογούν την περιθωριοποίησή της σε σχέση με τον κοινωνικό χώρο, προσφέροντάς της τον κόσμο και χώρο της οικογενειακής σαν το δικό της «βασιλείο», όπου έχει εξουσία κι όπου συνεχίζει να υφάινει το μύθο της «φυσικής κλίσης» της γυναίκας.

Η εναντίωση στο πρότυπο αυτό, με σκοπό τη διαμερτωρία και την αλλαγή της προκαθορισμένης αυτής δευτερεύουσας θέσης της γυναίκας, έχει δημιουργήσει ένα νέο πρότυπο γυναίκας, που διαστέφεται μέσα από το φεμινιστικό κίνημα και ιδεολογία. Εισάγει την εικόνα της δυναμικής, ενεργητικής γυναίκας, εργαζόμενης, με προσωπικά ενδιαφέροντα, ανεξάρτητης, σεξουαλικά απελευθερωμένης.

Η καινούργια ιδεολογία εισβάλλει μέσα στις αξίες και επανακαθορίζει τις σχέσεις μεταξύ των 2 φύλων, μέσα από τη δημιουργία πολλών αμυντικών μηχανισμών και πολλών άλλων «φαινομένων», απ' όλες τις πλευρές.

Η αμφισβήτηση και το ταρσκούνημα της αντρικής εξουσίας οδηγεί έντονα στην ακύρωση της γυναικείας και της προσπάθειας της για αυτονομία. Έχουμε ήδη φτάσει αρκετές φορές στην ακρότητα, στην απόλυτη ακύρωση της γυναικείας με τους βιασμούς και τους φόνους των γυναικών. Για «ασημένιες» όμως εκδηλώσεις, μας κατακλύζουν καθημερινά και τοποθετούν σύνορα στην έκφραση και

στη σχέση επικοινωνίας άντρα-γυναίκας. Η κατάταξη σε κατηγορίες αυτή είναι φεμινίστρια, άρα άσχημη, ανδραστική, καρσενική, λεσβία μπροστά σε οποιαδήποτε διαμερτωρία για την καταπίεση της γυναίκας.

Το ίδιο, οι γυναίκες δίνουν εύκολα την ετικέτα του φαλλοκράτη, του μισογύνη, τσουβελάκιζοντας έτσι τα προβλήματα της σχέσης και αρνούμενες εντελώς τη δική τους ευθύνη και συνενοχή.

Δίπλα στον άντρα-κύριο, κατακτητή, εμφανίζεται ο άντρας, ο «προσδευτικός» που πλένει τα πόδια και βοηθά στο σούρισμα του σπιτιού. Η προσδοκία κι η αναμονή του από τη γυναίκα, επιδέχεται μια αλλαγής δεν απαιτεί πια τη γυναίκα-κού-λα, αλλά τη γυναίκα με προσωπικότητα (την απαιτεί όμως!). Δέει όχι στη σεξουαλική αντικειμενοποίηση της γυναικείας χάρις της δικής του ηδονής και νοιάζεται για το πόσους οργανισμούς θα της δώσει.

Αύτηκε άσχετο το πρόβλημα. Είναι θέμα χρόνου και ενσωμάτωσης της ιδεολογίας.

Αναρωτιέμαι, πόσο το νέο αυτό πρότυπο, δεν οδηγεί, στη δημιουργία νέων "cliches" ακολουθώντας πάντα την ίδια μέθοδο. Προσφορά ακόντας, προσανατολισμός και καναλιζόρισμα πορείας, της επιθυμίας μέσα σε άλλα συγκεκριμένα καλούπια.

Πόσες από μας, δεν έβρισαν τις ανάγκες τους στο όνομα της γυναικείας απελευθέρωσης, (ανάγκη για ν' αφηθούν, να δείξουν αδυναμία). Γίωση ενοχή, όταν πιάνουμε τον εαυτό μας να θέλει ν' αρέσει, σύμφωνα με τα παραδοσιακά πρότυπα. Και δεν είναι η ίδια ιστορία, όταν με ξηλο προσπαθούμε να είμαστε οι δυναμικές, απελευθερωμένες υπάρξεις, για ν' ανταποκριθούμε απόλυτα — άσχετο με το τι φωνές δάβουμε μέσα μας — στο νέο σύστημα σχέσεων που υποβάλλει αυτό το πρότυπο. Γι'όσο φοβόμαστε να μιλήσουμε για αγάπη και τρυφερότητα όταν στον άλλο κυριαρχεί η ιδεολογία της απλής σεξουαλικής ικανοποίησης.

Και από την άλλη μεριά, ο άντρας,

και η παντοδυναμία της δικής του ασφάλειας, που παγιδεύει και καλουπιάζει τις ανάγκες της γυναίκας. Ή το σίγουρο, και δε με θέλεις, φύγε άσχετο με το πόσο παλεύτηκε η σχέση, άσχετο με τη διάθεση της γυναίκας για εξέλιξη μέσα στη σχέση.

και ο φόρος της νύχτας, αλλά και στα κλειδιά, στην ενοχλητική, είναι η ευκολία της γυναίκας να υποφέρει. Μέσα στο περικό, τώρα, στα δεξιά, η γυναίκα παύει να είναι η γυναίκα βλάστητα και η εκκολλημένη, με τη φύση και με διάφορες τροφές για την ύπαρξή της, για να κερδίσει, όπως και να είναι, και την απουσία της. Και κάθε φορά, να μιλήσει για απύθμητη, για απύθμητη που δε μιλάει απλά για να είναι απύθμητη, του παραδοσιακού της περιθωριοποίησης της γυναίκας.

αλλοτριώση.

Αν καταλήξει τέτοιο, αποκτά σε λειτουργία τη διαίωνα της κατάστασης και της πόλωσης των 2 φύλων, όπου περιθωριακή βγαίνει πάλι η γυναίκα, σπημένη σε στρατόπεδο αντιπαράστασης.

Γεννά επίσης καινούργιους μύθους που αποπλανούν, αποσβήνουν ενοχές και καταπιάνουν την αγωνία.

Η αλλαγή της γυναίκας, η μεταμόρφωση της! Η «καινούργια» γυναίκα, η «ελευθερή» δυνατή, ενεργητική γυναίκα.

Δεν είναι όμως ακόντας το ίδιο μυστηριώδες και αινιγματικές όπως αυτές του «αίθριου θηλυκού».

Οραία, παθητική, μυστική, μοιραία. Κι ύστερα: υστερική, σιρίγγια, μέγαιρα.

Κι ακόμα: αδύνα, θυσία.

Μ' αυτή τη διαδικασία κατηγοριοποίησης δεν επιτρέπεται η σχετικότητα, η αντίφαση, η διαλεκτικότητα.

Όταν στήνονται είδωλα, εκλείπει η γνησιότητα. Αποπροσωπικεύεται η γυναίκα, ο άντρας και η σχέση τους. Στήνονται φαντασμοί και περιθώρια.

Ο λόγος έχει αλλάξει και μιλώμε συχνά για την κατωπείση της γυναίκας, για την εξουσία πάνω στη γυναίκα, για την ισότητα της γυναίκας. Λόγος καινούργιος, που σαν τέτοιος δεν είναι περιθωριακός (αν ήταν κάποτε, τώρα έχει σταματήσει). Κατάντησε ν' απαιτεί μια συνδημιουργία και μια αλλαγή σε φραστικό επίπεδο για να σφαλίσει την περιθωριοποίησή της γυναίκας.

Πέρα από τις θεωρητικές αναλύσεις, τις εθιμικές κοινωνικο-οικονομικές, φιλοσοφικές και, φιλοσοφικές και εθιμικές, πέρα από τα υλιστικά κτήνη του προβλήματος (για ισότητα, εκτρώσεις, μητρότητα κλπ.) που σίγουρα δεν τα απορρίπτω, όπως αυθιώς, πέρα από τον εξορκισμό της κοινωνίας και τον συστημισμό της, εξορκισθεί να υπάσχει η αγωνία για μια κατώτητα, η δυσκολία της αυτοβελτίωσης μέσα στο στενό και πλατύ κοινωνικό χώρο. Υπάρχει μια καθημερινότητα, όπου φανταζόμαστε και πραγματικότητες συγκρούονται, όπου οι

κανόνες και τα πρότυπα αντιμάχονται με ανάγκες.

Μέσα στην καθημερινή τριβή των σχέσεων, δεν έχει σημασία αν είναι κάποια αντικειμενικά περιθωριακή ή όχι. (Μερικά παραδείγματα: Η γυναίκα-οικοκυρά, σύζυγος στη σιά του άντρα της, η γυναίκα που διαλέγει να ζήσει μόνη της, η γυναίκα-μητέρα ή η γυναίκα που δεν κάνει παιδιά — είτε διαλεγόντας το είτε για άλλους λόγους — ή ακόμα η ανύπαντρη μητέρα).

Εκείνο που έχει σημασία είναι αν ζει και πως ζει την περιθωριακότητά της. Κι αν θέλει να προχωρήσει πέρα από την ασφάλεια που της παρέχει, αυτής που είναι στο περιθώριο κι αυτό που τη βάζει στο περιθώριο. Στη διαδικασία της σχέσης άντρα-γυναίκας, είναι δύσκολο να προσδιορίσεις το θύμα και το δόλο. Εκείνο που είναι εύκολο κι εκείνο που γίνεται συνήθως, είναι ν' αποδίδει ο ένας στον άλλο την ευθύνη για την κατάσταση και τη δρακίλεια της ύπαρξής του, επικλινόμενοι ιδεολογίες-νόρμες, ηθική χωρίς την παραμικρή διάθεση αμφισβήτησης του εαυτού.

Θάθελε να δώσει μια βιαία σκέψη για τη γυναίκα της Κύπρου σήμερα, η συνωμοσία της σωφίας και η ακρίβιστική επιδίωξη.

Μια μέζα γυναικών που διακροτείται και υψοπύ και μια γυναικεία παρουσία που κινείται σχεδόν παντοῦ — κι είναι αλήθεια ότι κινείται πολύ — αλλά που μένει σ' αυτή την κίνηση, φαίνεται ότι χάνεται.

Και στις 2 περιπτώσεις, που ίσως συνεινώνονται στην κάθε γυναίκα, αποπροσανατολίζει σιμά σε αξίες και ταυτότητα της και δεν είναι δικές της. Κι όπως οι αξίες κι οι παραστάσεις που υπονοούν έχουν διαμορφωθεί μέσα από την αντρική εξουσία, είναι διαποτισμένες από το αντρικό στοιχείο, η γυναίκα μένει στην παγίδα της υπαγωγικότητας και συγκρίνεται με βάση αυτές. Κατάντησε, ενώτερη, ίση. Αλλοτριώθηκε, αλλοκληρωτικά ως επιθυμία, και τις παραστάσεις της. Για τον άντρα, δεν υπάρχει αφήγηση για τον καθορισμό της ύπαρξής του. Ούτε στο σώμα, ούτε στον τρόπο που μεγαλώνει, ούτε στον κοινωνικό χώρο (στο και τώρα, αυτό δεν είναι μια απόλυτη, λόγω ακριβούς σκέψης, της ανεπιθύμητης στις αξίες και της γυναικείας κίνησης, και αμφισβήτησης).

Για τη γυναίκα είναι το άσχετο, το μεστέρι, το απρόοπτο, μέσα κι έξω απ' αυτή, για να αφεθεί με τον άλλο, τον άντρα, για να προχωρήσει από την αγωνία του άγνωστου, αρχίζει το κτίσιμο μιας

επιφάνειας και μιας μάσκας και το χάρισμα της επιθυμίας της πάνω στα κολλούπια των άλλων. Γλυστρά ανάμεσα στις δικές τους επιθυμίες, ανήλικη για τον καιρό της.

Η αξία του ίδιου του να είμαστε ίδιοι, να μη δεχόμαστε τη διαφορά και η δύναμη του πόντου μας. Η ολγηνευτικότητα του ίδιου και η πόντιδα του. Δεν είναι όμως η πόντιδα αυτή για το ίδιο και η αναφορά ο' υντό που δημιουργεί τα περιθώρια.

Ανεξάρτητα από το ποιο πρότυπο ακολουθεί (από τα δυο ανώτερα) είναι περιθωριακή. Γιατί ακριβώς μάχεται στο ίδιο επίπεδο και χρησιμοποιεί την ίδια λογική με τον ίδιο λόγο.

Η μη αποδοχή της διαφοράς (από γυναίκες και άντρες) είναι, πιστεύω, η ουσία του γυναικείου προβλήματος. Η διαφορά της γυναίκας το θηλυκό στοιχείο, που όμως δε γίνεται δικό γιατί δε βρίσκεται μόνο στις γυναίκες αλλά και στους άντρες, στον καθένα μας όπως και το αντρικό στοιχείο. Είναι εκείνο το στοιχείο που αναφέρεται στο συγκείμενο, στην επιθυμία, στον ακλησιασμό, στον ερωτισμό (ή στο διάχυτο ερωτισμό που δεν έχει καμιά σχέση με τον καταναλωτικό σεξουαλικό που κυριαρχεί και ζει με τη μέρα τις νύχτες μας), στη δημιουργία (που δεν είναι μόνο η μητρότητα), στην ψευδοκρίση (που καλή, δεν έχει καμιά σχέση με τις κουλτουριδρικές επιδείξεις του καιρού μας), στην κρίση, στην πράξη.

Αυτό το θηλυκό στοιχείο, μέσα από τη διαφορά που ζητά να ενώσει και να ενωθεί με το διαλεκτικό οντιστικό του τη λογική, την περιοριστική και μηχανιστική λογική, την τοποθέτηση ορίου.

Κάτι γίνεται όμως, και η λειτουργία του σαν ενδοποιητικό στοιχείο ακουάσεται. Κάποιον εκδιώχνει στο επίπεδο του υποσυνείδητου με το χάος, την καταστροφή, την έλλειψη κυριαρχίας. Γι' αυτό αποθνήσκω, καλά καταχρησασμένο στην ύπαιξη του καθενός και ορθώνονται παυσιλίες και τέλη για να ασκήσουν έλεγχο πάνω του, μπαίνουν την αξία του και αλλοτριώνονται το.

Τοποθετημένο σε τέτοια πλαίσια, το γυναικείο πρόβλημα, γίνεται ακόμα πιο έντονο στη δική μας κοινωνία όπου η κάθε είδους διαφορά απερνείται. Σ' όλα τα επίπεδα της ζωής μας (από το εθνικό μέχρι την καθημερινότητα), οπρυσχόν το πρόβλημα, το μονόχρωμο και μονόπλευρο πρόβλημα με παρηλίπας, μέσα στα δίχτυα της ανταγωνιστικότητας. (Δεν δεχόμαστε τη διαφορά του άλλου που είναι ταμποχρεια μέσα μας).

Οι αξίες μας, αλλοτριούμενες και διαβρωμένες, οδηγούν σ' ένα τυφλό προγραμματισμό της ζωής μας.

Το σχολείο, η σπουδές, το επάγγελμα, ο γάμος, η οικογένεια, τα παιδιά. Δεν κρίνω τους θεσμούς αλλά την πιο κάτω ισοδυναμία τους. Το σπίτι, το οικοπέδο, το αυτοκίνητο, η τηλεόραση, το ντύσιμο, η ροιμβία, οι διαλέξεις, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Κι όλα υθούμαστε στον ίδιο μηχανιστικό τρόπο ζωής γιατί είναι πιο εύκολο

και ασφαλισμένο να υποτάσσεται σ' αυτόν. Κάπου, επιδιδοούμε με έντεχνο ζήλο στην αποφυγή της κρίσης.

Η γυναίκα αυτή που προχωρά σε κάποιο προβληματισμό δέχεται τη σχετικότητα και την αντίφαση. Είναι όμως μόνη της σ' αυτή την πάλη. Ο άντρας δεν την ακολουθεί, παγιμένος στις δικές του αναπλάσεις, φόβους και άμυνα.

Η αντίδραση της κάθε γυναίκας είναι διαφορετική απέναντι ο' αυτές τις συγκρούσεις και αντιφάσεις. Η δυσκολία της ανεξαρτησίας, η δυσκολία της θέσμευσης.

Καινός παρουσιαστής, κοινό μέθος και αγνότητα ο φόβος της εγκατάλειψης κι ο φόβος μπροστά στις επιθυμίες.

Ποιες είναι αυτές αυτές οι ακατανόηστες επιθυμίες που φράσσονται αλλοίως και μας κρατούν στη υπέρτατη ύπαιξη, θυματοποιημένες, εξαρτημένες, είτε παρουσιάζονται άρρηκτα, με τον τρόπο της εδμητρίας και της θέσμευσης;

Αν μπορούσαν οι συγκρούσεις κι οι επιθυμίες αυτές να λεχθούν ανοιχτά, ειλικρινά κι έντρα, δε θα ήταν πιο εύκολη η αλλαγή και η ενισχύση των σχέσεων άντρα-γυναίκας; Δε θα υπήρχε μεγαλύτερη ελπίδα να σταματήσει η αγάλινση θεωρητική και να αλύσουν τα σύνορα των νοημάτων υποτάσσων μας;

Κάπου εδώ θέβηλα να σταματήσω. Φοβούμαι μήπως τείνω στη δημιουργία άλλου μύθου.

Το μύθο του γυναικείου λόγου, του θηλυκού στοιχείου που δε μπαίνει στο πλαίσιο της χαλάρβιλης και μηχανιστικής λογικής που είναι φιληρωμένη όχι μόνο στους συλλογισμούς αλλά και στα σώματά μας.

Δε ξέρω αν είναι μύθος. Ξέρω μόνο ότι, όταν το λέω αυτά κάτω πάλαιτι μεσά μου. Κι είναι από το δικό μου σώμα βγαμένα κι από άλλες γυναίκες. Ξέρω λοιπόν όλα τα άλλα δοκιμάστηκαν. Δεν έχω άλλη λύση να προτείνω.

ΓΑΥΚΙΩΣ ΑΓΓΕΛΟΣ
ΤΡΙΜΗΚΑΡΝΙΩΤΗ ΔΑΦΝΗ

Το θέμα μου είναι η βία και οι ανθρώπινες σχέσεις, ή η βία στις ανθρώπινες σχέσεις ή η βία απλά, μια και τα πρόβλημά μας απαντάει στο βόθρο που είναι καθαρά πρόβλημα ανθρώπινων σχέσεων.

Ψυχολογία της βίας

ΝΤΙΝΑΣ ΜΟΥΣΤΕΡΗ

Ο ορισμός της βίας είναι πολύ δύσκολος γιατί η λέξη είναι πολύ σημαντική και εξαρτάται, σ' ένα μεγάλο βαθμό από μια αξιολογική ή ιδεολογική επιλογή. Γενικά συνηθίζουμε να συνδυάζουμε τη βία με έννοιες όπως η σκληρότητα, ο σωματικός ή ψυχικός πόνος, η δύναμη, η κυριαρχία, ο περιορισμός του άλλου. Τις πιο πολλές φορές η βία ταυτίζεται με το κακό, αυτό που απειλεί την επιβίωση του ανθρώπου, το καταστροφικό και επικίνδυνο. Έτσι, μια πράξη που

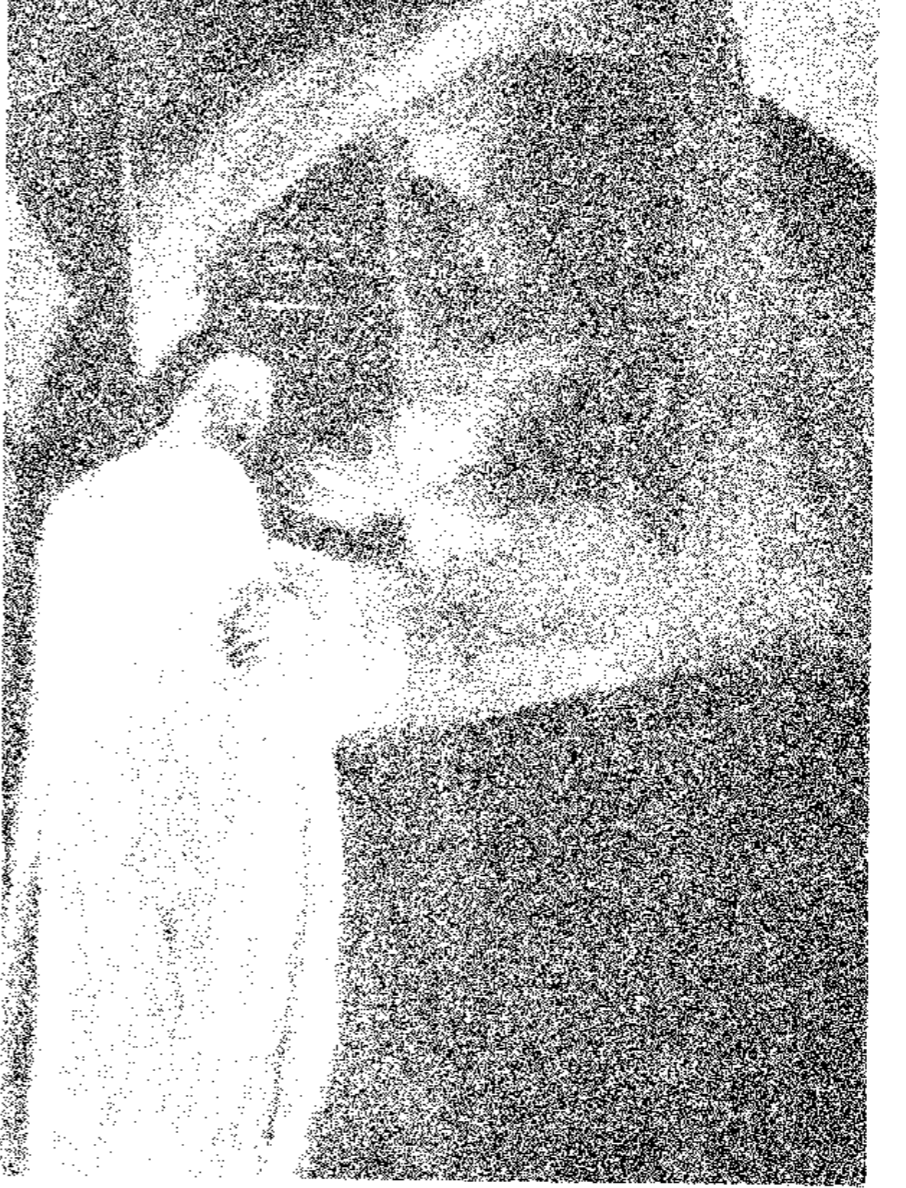
για μερικούς θεωρείται βίαση (δηλ. σκληρή, κακή, απάνθρωπη, κλπ.) μπορεί για άλλους να κριθεί σαν πράξη πατριωτικού ηρωισμού. Ποιά είναι η αλήθεια, θα εξαρτηθεί τόσο από την έννοια που θα δώσουμε στη βία όσο κι από το σε ποιά θέση θα τοποθετηθούμε.

Η σχετικότητα της έννοιας βία είναι τέτοια, που συναντούμε θέσεις όπως αυτήν του καθηγητή Lucien Israel που ισχυρίζεται πως το να ορίσουμε οτιδήποτε είναι ήδη πράξη βίας, μιας βίας που

γίνεται ενάντια στις ιδέες που μπορούν να γεννηθούν. Ο ορισμός είναι πάντα ένας περιορισμός που επιβάλλεται όχι μόνο στην ιδέα, αλλά και στους συζητητές της ιδέας. Ο ίδιος ο συγγραφέας μιλώντας αλλού για το ερωτικό πάθος αναφέρεται στη βία που ασκείται όταν ο ένας από τους δυο ερωτευμένους αναγκάζει τον άλλο να ταυτιστεί με την εξιδανικευμένη εικόνα που έχει γι' αυτόν. Και στις δυο περιπτώσεις αυτές παρατηρούμε ότι η βία χρησιμοποιείται με την έννοια ενός περιορισμού, που αξιολογείται σαν σημαντικός, της ελευθερίας του άλλου.

Μερικές αντιλήψεις για τη βία χρησιμοποιούνται από ορισμένες κατηγορίες ανθρώπων και είναι αναπαλαιστές σε άλλες. Η έννοια της Κρατικής βίας, για παράδειγμα, δεν χρησιμοποιείται από τους ίδιους που θα δώσουν έμφυση στη βία σαν μορφή πατριωτικής, αντικοινωνικής ή ανατροπικής συμπεριφοράς, σ' αντίθεση με άλλους που θα αναφερθούν μόνο στη βία του Αστυνομικού Κράτους κλπ. Μ' άλλα λόγια εδώ ισχύει αυτό που λέει και ο Γκέοργς Ζέλτσερ, ότι δηλ. «η βία πάντοτε ασκείται από τους άλλους». Κι ο λόγος είναι κυρίως γιατί η βία συντηρείται με κάτι το αρνητικό, που θέλουμε να φορέσουμε την ευθύνη του στους άλλους.

Οι επιστήμες και ειδικά η ψυχολογία, θέλοντας να μελετήσουν αντικειμενικά το φαινόμενο της βίας, προσπαθούν να το εντοπίσουν σε μια συγκεκριμένη συμπεριφορά που ονομάσαν γενικά επιθετικότητα. Δόθηκαν πολλοί ορισμοί της έννοιας αυτής και ο επικρατέστερος σήμερα μεταξύ των Ψυχολόγων είναι ο εξής: Επιθετικότητα ή επιθετική συμπεριφορά είναι η συμπεριφορά που πραγματοποιείται με την πρόθεση να πάθει κακό ένα άλλο πρόσωπο. Παρ' όλον ότι θεωρητικά δείχνει ν' αποτελεί ένα αντικειμενικό συμβατικό ορισμό μιας συγκεκριμένης συμπεριφοράς, στην εφαρμογή του φαίνεται πόσο στενός είναι. Πρέπει να βρεθούν, για παράδειγμα, αντικειμενικά κριτήρια για την εκτίμηση της «πρόθεσης» να προκληθεί κακό, όπως και της έννοιας του κακού ή της βλάβης. Τι θα προκαλέσει άραγε περισσότερο πόνο ή βλάβη σ' ένα παιδί: να χασταχαιθεί που θα του δώσω, αν του απαγορεύσω να ανοίξει το στόμα του για 3 ή περισσότερες μέρες; αν του στέρσω το αγαπημένο του παιχνίδι ή αν του πω τέτοια λόγια με θυμό, που να το πείσουν ότι είναι το πιο ανίκανο, βρώμικο και κακό πλάσμα στον κόσμο; Η απάντηση είναι πολύ δύσκολο να δοθεί γιατί το μέγεθος

Πρωταρχική σκηνή
ΠΑΝΤΕΛΗ ΕΣΜΙΑ

της βλάβης θα εξαρτηθεί από την υποκειμενική σημασία που παίρνει για το παιδί η καθεμία από τις πιο πάνω επιθετικές πράξεις μέσα στο γενικό πλαίσιο της σχέσης με το παιδί. Θα εξαρτηθεί επίσης από τις επιπτώσεις που θα έχει στην κοινωνική συνοικοθηματική του ανάπτυξη.

Είναι γι' αυτό που δεν μπορούμε να χαρακτηρίσουμε μια πράξη βίαιη ή επιθετική μόνο όταν προκαλεί σωματική βλάβη. Η καταπίεση ή ο πόνος είναι εξίσου έντονα και συχνά πιο σημαντικά, σε περιπτώσεις που η επίθεση δεν αποπέσει τη σωματική βλάβη.

Άλλο μεμονωμένο του ορισμού της επιθετικότητας είναι ότι δεν λαμβάνει υπ' όψιν την ποιοτική διαφορά ανάμεσα στον έκδηλο αυτισμό κάποιου βλαβερή στην πύλη του θύρα του και ο' αυτόν που επιτίθεται για να προστατέψει ή ακόμα και να εκδικηθεί τη ζωή κάποιου αγειμένου προσώπου.

Χρειάζεται γενικά μια τέτοια ποιοτική διαφοροποίηση της θεωρούμενης επιθετικής πράξης που ένας γενικός αντικειμενικός ορισμός είναι πρακτικά ανεφάρμοστος. Καταλήγουμε έτσι να βρισκόμαστε στο εννοιολογικό ρεπερτόριο των ερευνητών ένα σωρό κατηγορίες επιθετικότητας, όπως αμυντική επιθετικότητα, παρορμητική, εργαλειώτικη, αυτοπροστασιακή, εκθρική, σαδιστική, καλοήγητη, κακοήγητη, κ.ά.

Ε' ακόμα μεγαλύτερο βαθμό υπάρχει αυτό το πρόβλημα στον ορισμό της βίας, που χρησιμοποιείται ως έννοια για να υποδειχθεί πράγματα πολύ διαφορετικά μεταξύ τους.

Είναι γι' αυτό που παρ' όλη την πληθώρα των θεωριών και τις εξαιρετικά ενδιαφέρουσες έρευνες που έχουν γίνει, δεν υπάρχει ως τώρα κανένα συγκροτημένο σύστημα που να εξηγεί ικανοποιητικά αυτό που αναφέρεται επιθετική συμπεριφορά, λιγότερο ακόμα τα φαινόμενα ατομικής και ομαδικής βίας.

Αυτό που έθεσε μόνο σήμερα είναι ότι έχει απορριφθεί σχεδόν απ' όλους τους σύγχρονους ερευνητές της επιθετικότητας, η θεωρία του Sigmund Freud και της ηθολογικής σχολής για την ύπαρξη ενός ένστικτου επιθετικότητας όπως είναι και η πείνα ή η σεξουαλικότητα. Δεν είναι ποσοδοχητή επίσης η θεωρία του Freud για το ένστικτο του θανάτου. Γενικά δεν έχει αποδειχτεί καμία βιολογική, ενδογενής προέλευση της επιθετικής συμπεριφοράς, ούτε κι οποιαδήποτε κληρονομική προδιάθεση (ή θεωρία για το χρωμόσωμο της εγκληματικότητας ανήκει πιο στο παρελθόν). Ο εγκέφαλος είναι φτιαγμένος για να μπορεί ν' αντιδρά με κάποια μορφή επιθετική συμπεριφορά, αλλά κάτω από την επίδραση συγκεκριμένων ερεθισμάτων. Κι εδώ έχει μεγάλη σημασία ο τρόπος που γίνεται αντιληπτό το ερέθισμα, όπως και η σημασία που του δίνεται.

Πο ενδιαφέρουσες σήμερα θεωρούνται οι θεωρίες που δίνουν έμφαση στους παράγοντες του περιβάλλοντος. Δείχνουν ότι το τελευταίο έχει πράγματι το ρυθμιστικό ρόλο στην πρόκληση της επιθετικής συμπεριφοράς. Απ' αυτές ξεχωρίζουν δυο υπεραβιαστικές θεωρίες: Η μια είναι η θεωρία της ομάδας των ερευνητών του Πανεπιστημίου του Yale (Dollard, Doob, Miller Mowrer and Sears) που δείχνει τη σχέση ανάμεσα στην καταπίεση ή την αποσπέρηση (frustration) και την επιθετικότητα (1939). Η θεωρία αυτή αναδιατυπώθηκε αργότερα από τον Berkowitz (1985). Η δεύτερη σημαντική θεωρία είναι η θεωρία της κοινωνικής μάθησης του Bandura που συμπληρώνει την προηγούμενη τονίζοντας τη σημασία που έχει ο παράγοντας των προσωπικών εμπειριών (μαθαίνουμε δηλ. να είμαστε επιθετικοί αναλογα με το πόσο θετικά ή αρνητικά είναι τα αποτελέσματα των επιθετικών μας πράξεων).

Το κυριότερο μεμονωτικό αποτέλεσμα των θεωριών (που αναφέρονται συχνά για τις υπεραβιαστικές θεωρίες) είναι ότι αντιμετωπίζουν τη συμπεριφορά με μηχανιστικό τρόπο ξεκινώντας την από το υποκείμενο που ενεργεί και το σύνολο της προσωπικότητας.

Αυτή η κριτική έρχεται από τους εκπροσώπους της λεγόμενης θεωρίας του ανθρωπιστικού νουθεσιασμού (Maslow, Fromm κ.ά.). Αυτοί αντίσταν την επιθετική συμπεριφορά για πλαίσιο μιας εντατικής προσωπικότητας και συσχετίζουν την έκφραση της με την ύπαρξη μιας κωδικά «ανθρώπινης φύσης». Σύμφωνα μ' αυτούς η καταστροφική επιθετικότητα εμφανίζεται σαν μια ειδική αντίδραση του ανθρώπινου χαρακτήρα μπροστά σ' αρνητικές κοινωνικές συνθήκες που αναστέλλουν την εξέλιξη της ικανής προσωπικότητας (αυτοπραγμάτωση, συναισθηματική αυτοκατανομή κλπ.). Σύμφωνα μ' άλλους ερευνητές (βλ. Άνκνερ Χολερ) η ατομικότητα αντίθετα, δεν είναι ανάπτυξη μιας αμετάβλητης εσωτερικής ουσίας, αλλά σχηματίζεται από την ενεργητική οικειοποίηση των αντικειμενοποιήσεων του κόσμου, με την επιλογή ανάμεσα στις αξίες και τη διαρκή τους μεταλλαγή. Συμφωνεί όμως ότι η επιθετικότητα είναι αποτέλεσμα του εμποδισμού αυτοπραγμάτωσης των ατόμων.

Αν για την επιθετικότητα δεν υπάρχει μια συμπαγής κι ολοκληρωμένη θεωρία, για τη βία, όπως είπα και πιο πάνω τα πράγματα γίνονται ακόμα πιο δύσκολα γιατί η βία δεν ταυτίζεται απόλυτα με την επιθετικότητα. Καλύπτει γενικά τρεις είδη που έχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ τους. Για παράδειγμα οι πολυσύνθετοι παράγοντες που κινούν τους πολέμους σήμερα, όπου σε τελική ανάλυση κανείς δεν έχει την ευθύνη της απόφασής παρά μια λίγο-πολύ απρόσκλητη τε-

χνοκρατική εξουσία, δεν μπορούν να συγκριθούν με τους παράγοντες βίαιας έντασης σ' ένα ζευγάρι όπου εμπλέκονται όλα τα στοιχεία μιας διαφορετικής σχέσης.

Όσο δύσκολο είναι να γίνει μια απλή αναλογική μεταφορά από την επιθετικότητα των ζώων στις πράξεις βίας του

ανθρώπου, άλλο τόσο είναι δύσκολο να βρεθεί ένας κοινός παρονομαστής που να δίνει φως στα πολύπλοκα φαινόμενα της ανθρώπινης βίας. Γιατί η βία είναι ίσως το πεδίο όπου φαίνεται πιο καθαρά η εμπλοκή του ατομικού με το κοινωνικό, των βιοψυχολογικών δεδομένων με τα κοινωνικο-οικονομικά και πολιτιστικά

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ -- ΝΕΟΚΛΕΟΥΣ ΣΥΛΛΟΓΗ 1988

δεδομένα.

Το πρόβλημα στον άνθρωπο είναι ότι, σ' αντίθεση μ' όλα τ' άλλα ζώα, η εξάρτησή του από το περιβάλλον είναι πρωταρχική. Έρχεται στον κόσμο μ' ένα στεγνό οργανισμό κι ένα εγκέφαλο που έχει τεράστιες δυνατότητες να δεχτεί ερεθίσματα και να αναπτυχθεί. Απεικτά την ατομικότητα του μέσα σε μια ήδη δομημένη κοινωνία με την οποία θα γίνει σε μια σχέση εξάρτησης για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, όπου αναδύεται η δυνατότητα για ένα πιο δυναμικό διάλογο μαζί της. Η συμπεριφορά του θα είναι πάντα σημαδεμένη από το κοινωνικό στοιχείο αφού φτιάχεται μές σ' αυτό.

Αν δεχτούμε το δεδομένο ότι συχνά η καταπίεση ή η αποσπέρηση προκαλεί επιθετικότητα, μπορούμε να καταλάβουμε γιατί ένα παιδί, για παράδειγμα, αντιδρά βίαια στη συγκεκριμένη απαγόρευση της μητέρας (π.χ. σπάει αντικείμενα βάζοντας φωνές και κλάμματα). Η βίαιη συμπεριφορά μπορεί να είναι αποτέλεσμα της ψυχολογικής ανάγκης για επιβεβαίωση της ατομικότητας και ανεξαρτησίας που προκύπτει στις παράλογες απαγορεύσεις μιας αγέδου μητέρας. Ε' ένα άλλο επίπεδο ανάλυσης όμως, η βία του παιδιού μπορεί να εκληφθεί σαν η μόνη δυνατή απάντηση σε μια απανδρασία που πραγματοποιείται μέσα στα πλαίσια μιας εξουσιαστικής σχέσης μητέρας-παιδιού, που κι αυτή με τη σειρά της ακολουθεί ένα πρότυπο σχέσεων, με βάση το οποίο οργανώνεται η κοινωνία. Το παιδί δηλ. θα προσπαθήσει ν' αντιδράσει βίαια, δηλ. με τα μέσα που διαθέτει για να μπορέσει ν' αμυνθεί, μπροστά σε μια προεπιλεγμένη κυριαρχική βία που το περιορίζει του στερει την ελευθερία του να καταπιεί αναγκάζοντάς το να υποταχθεί στη θέληση της σαν πιο δυνατή.

Ένα άλλο παράδειγμα είναι η συχνή εκείνη περίπτωση όπου η σύζυγος γίνεται θύμα σωματικής κακοποίησης από τον άντρα της που γυρίζει μεθυμένος στο σπίτι. Ε' ένα επίπεδο ανάλυσης μπορούμε να δούμε ότι ο σύζυγος είναι σωματικά συναισθηματικά γι' αυτό το ρόλο στα πατώ, ανικανός ν' αντιμετωπίσει στις ειθένας της πραγματικότητας, με χαμηλή τη δυνατότητα ν' αντιμετωπίσει τις εξωτερικές πιέσεις γι' αυτό και γίνεται εύκολα βίαιος, κλπ. Ε' ένα άλλο επίπεδο μπορούμε να μελετήσουμε τον τύπο της επικουρικής που έχει με τη γυναίκα του που μπορεί να μην τον καταλαβαίνει, να ερεθίζει σωματικά το θυμό του, να έχει υπερβολικές απαιτήσεις από τον ίδιο κλπ. Ε' ένα τρίτο επίπεδο μπορούμε να δούμε τις οικονομικές συνθήκες, την υλική στενότητα και τις καταναλωτικές συνθήκες δουλειάς λ.χ. που μπορεί να είναι υπεύθυνα για την ένταση στις σχέσεις και την προσφυγή του

άντρα στο ποτό. Τέλος, κι εδώ είναι συχνά η διάσταση που παραβλέπεται, μπορούμε να διερωτηθούμε τι είναι αυτό που επιτρέπει σ' αυτόν τον άντρα να ασκεί σωματική βία στη γυναίκα του; τι είναι δηλ. αυτό που επιτρέπει σ' αυτόν να έχει τεράστιες δυνατότητες να δεχτεί ερεθίσματα και να αναπτυχθεί. Απεικτά την ατομικότητα του μέσα σε μια ήδη δομημένη κοινωνία με την οποία θα γίνει σε μια σχέση εξάρτησης για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, όπου αναδύεται η δυνατότητα για ένα πιο δυναμικό διάλογο μαζί της. Η συμπεριφορά του θα είναι πάντα σημαδεμένη από το κοινωνικό στοιχείο αφού φτιάχεται μές σ' αυτό.

Ένα ακόμα πιο χαρακτηριστικό και παρόμοιο παράδειγμα είναι η περίπτωση βίαιου, δηλ. άσκησης σεξουαλικής βίας πάνω σε μια γυναίκα. Μπορούμε να μελετήσουμε την ψυχολογική κατάσταση του ατόμου που βιάζει, ακόμα και τις «υποσυνείδητες» τάσεις που αποδέχονται να υπάρχουν στο έθνος να γίνει αντικείμενο σεξουαλικής απολάυσης. Θύταν όμως αναγκαίο να παραβλέψουμε μιαν άλλη διάσταση, αυτή της κοινωνικο-πολιτισμικής διαστολής που καθορίζει τη γενική και οργανική σεξουαλική πείρα για τον άντρα κι αντικείμενο οικειοποίησης του. Οι επιμέρους σεξουαλικές συμπεριφορές των διαφορετικών και φυλών έρχονται σ' αυτή να συνειρμίζονται σ' αυτό το, από αυτές προκαθορίζονται από την κοινωνία, τύπο σχέσεων. Αυτά τα κριτηριακά πρότυπα σχέσεων δεν μπορεί παρά να καθορίζουν τις διάφορες συγκεκριμένες μορφές βίας.

Σαν συμπέρασμα θέλω να προσέχω ότι αν θέλαμε να καταλάβουμε πραγματικά και ν' αντιμετωπίσουμε σοβαρά το πρόβλημα της βίας σ' όλες της τις μορφές όπως εμφανίζεται απροσδόκητα ή κακοήγητα στις ανθρώπινες σχέσεις, θα πρέπει να προβληματιστούμε πρωταρχικά για τον τρόπο που συσχετίζονται σαν άτομα με τις κοινωνικές δομές. Η βία τις πιο πολλές φορές δεν είναι μια λογική συνέπεια συνθήσεων εριτική, αλλά κάποια αναγκαία, που προκύπτει από ένα σύστημα σχέσεων δομημένων στην κυριαρχία. Όσο λιγότερο είμαστε σε θέση να συνειδητοποιήσουμε, αλλά και να ελέγξουμε δυναμικά τη σχέση μας σαν άτομα με τις δομές που μας προκαθορίζουν και καθορίζουν κάποιον τύπο σχέσεων μας με τους άλλους τόσο πιο δύσκολο θα είναι να πετύχουμε επιτυχία που έχει με τη γυναίκα του που μπορεί να μην τον καταλαβαίνει, να ερεθίζει σωματικά το θυμό του, να έχει υπερβολικές απαιτήσεις από τον ίδιο κλπ. Ε' ένα τρίτο επίπεδο μπορούμε να δούμε τις οικονομικές συνθήκες, την υλική στενότητα και τις καταναλωτικές συνθήκες δουλειάς λ.χ. που μπορεί να είναι υπεύθυνα για την ένταση στις σχέσεις και την προσφυγή του

στρατηγικές διαπραγματεύσεως με την

πολιτική εξουσία:

μια ψυχαναλυτική προσέγγιση

εμυ μαρκιδου
(μέλος του ΚΕ.ΓΥ.Σ.)

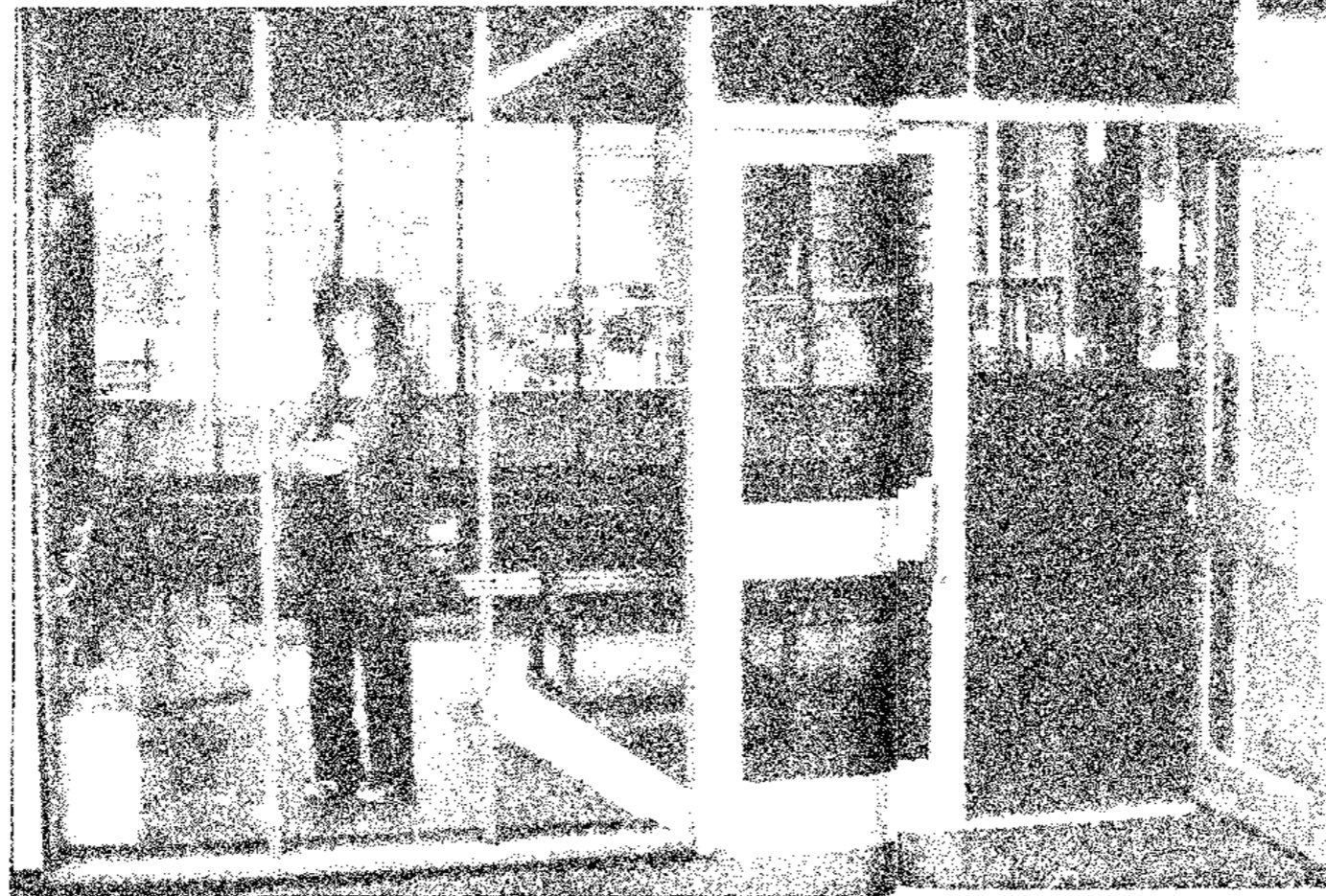
Η ιστορία του πολιτισμού χαρακτηρίζεται από μια ουσιαστική καταπίεση της γυναικείας εμπειρίας κι επιθυμίας. Η ανδρική εμπειρία έχει επιβληθεί στην ιστορία και στον πολιτισμό σαν πανανθρώπινη. Οι γυναίκες ζουν στην κοινωνία, σαν ανύπαρκτο όμως, στην ουσία μέλος. Ποιά λοιπόν είναι η σχέση των γυναικών με την πολιτική εξουσία και ποια εκλογή έχουν οι γυναίκες σήμερα; Η που θα παραμείνουν αποκομμένες από την ιστορική πραγματικότητα ενός πατριαρχικού καθεστώτος που δεν τις αντιπροσωπεύει, με την ασυμφιλίωτη απόρριψη του, ή που θα διαλέξουν τα προνόμια της παραίτησης της δικής τους εργατικής επιθυμίας «λούσιση» για να μπορέσουν να ανταχθούν στον πατρο-παράδοτο ορθολογισμό του Νόμου του Πατέρα.

Η εργατική επιθυμία «α λουσιση» καθώς χαρακτηρίζεται από τις Γαλλίδες φρεμμίστριες όπως την Lucie Thébaud την Héléne Cixous και Julia Kristeva, σαν επαναστατική έκφραση, δεν καθικροποιείται, δεν διαχωρίζεται σε στερεότυπα μοντέλα, δεν ταυτίζεται ποτέ με τον λόγο της Εξουσίας. Στο επίπεδο της σχέσης μεταξύ επιθυμίας και εξουσίας το χάσμα που υπάρχει είναι ανεγύρωτο.

Η έκφραση της επιθυμίας δεν είναι φυσικά γυναικείο προνόμιο, κι αυτό αρνούμαι να δεχτώ τον διαχωρισμό μεταξύ του Γυναικείου και του Ανδρικού λόγου. Η διαφορά μεταξύ των φύλων δεν καθορίζεται από το αν είσαι άνδρας ή γυναίκα, αλλά κατά πόσο αποτελεις ένα αναπόσπαστο μέρος της φαλλικής ανδρικής οικονομίας.

Το μόνο που υποστηρίζει είναι ότι η γυναίκα μπορεί πολύ πιο εύκολα να ταυτισθεί με την επιθυμία γιατί η ίδια δεν αποτελεί ποτέ αναπόσπαστο μέρος της δεσποτικής πολιτικής εξουσίας παρά ως άρνηση, «negação», ως αρνητικός πόλος, ως αντίποδος της Εξουσίας που σπάζει κάθε οικειοποίηση, κάθε κλεισίμο, κάθε ανακατάληψη, κάθε τι που είναι ή λέγεται «θέση».

Η πολιτική εξουσία λειτουργεί πάντοτε μέσα από ένα ταξικό και σεξιστικό πλαίσιο, μέσα από την αναπαραγωγή

τέρα» κατατάσσει οτιδήποτε είναι διαφορετικό στο πλαίσιο της άρνησης και της σιωπής. Αποκοβίσταται λοιπόν το «θετικό», το «φυσιολογικό», με την αποσιωποποίηση και περιθωριοποίηση του διαφορετικού. Οι γυναίκες, αποκομμένες ιστορικά από τον κρατικό μηχανισμό το οποίο θα εδραιώσει τις άρχουσες αξίες της οπτικής τάξης του καπιταλισμού και του φασιστικού (π.χ. Thatcher).

Ο αγώνας των γυναικών όπως και ο αγώνας όλων των καταπιεσμένων της γης είναι επιταχτικός γιατί παρόλο που η εκμετάλλευση του ανθρώπου από τον άνθρωπο είναι ένα συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός, δεν μπορεί να είναι η πραγματικότητα, αλλά το αποτέλεσμα ενός

ανθρώπου συστήματος που δικαιώνει την βία στους καταπιεστές και αφαιρεί την ανθρώπινη υπόσταση απ' τους καταπιεσμένους. Ο γυναικείος αγώνας επιδιώκει, όχι απλά μια «κοινωνική αλλαγή», την μεταφορά δηλαδή της εξουσίας από μια ομάδα σε άλλη, στην συγκεκριμένη περίπτωση από το ένα φύλο στο άλλο, αλλά ένα ολοκληρωτικό μετασχηματισμό της κοινωνίας μέσω της σταδιακής κατάργησης οποιασδήποτε μορφής αυθαιρετικής εξουσίας. Για να το πετύχουμε αυτό δεν αρκεί να ενεργήσουμε μονάχα συλλογικά - όλες γνωρίζουμε ότι οι νόμοι δεν μπορούν να καταργήσουν την πατριαρχία - αλλά και σε προσωπικό επίπεδο όπου η πατριαρχία είναι βαθιά ριζωμένη, όχι μόνο στη συνείδηση των αντρών αλλά και αρκετών γυναικών. Η εξουσία καταργείται τόσο στους άντρες όσο και τις γυναίκες. Η μόνη διαφορά είναι ότι την πολιτική εξουσία εμείς δεν την έχουμε.

Αν κορβαλάσουμε τον γυναικείο αγώνα με άλλα επαναστατικά κινήματα πρέπει να παραδεχτούμε ότι κάθε φορά που ένα επαναστατικό κίνημα αποπειράθηκε να ημερολογήσει και ν' ανατρέψει τη τυραννία στη θέση του, εγκαθίστησε μια άλλη τυραννία. Η Γαλλική επανάσταση στην προσπάθειά της να καταργήσει τα προνόμια επέβαλε την εγκαθίδρυση της μιουζουζίας και την εκμετάλλευση του ανθρώπου από τον άνθρωπο. Άλλα επαναστατικά κινήματα προσπάθησαν να καταπολεμήσουν εφύστερα την μιουζουζία και την εκμετάλλευση. Και τότε εμφανίστηκε κάτι ακόμα πιο φοβερό: Η ολοκληρωτική τυραννία και το μίσος για τον άνθρωπο. Και η ιστορία επαναλαμβάνεται: Μέσα από τις αντιεξουσιαστικές επαναστάσεις δημιουργούνται οι ίδιες εξουσίες που καταναλωτήθηκαν.

Οποιοδήποτε επαναστατικό κίνημα, συμπεριλαμβανομένου και του φρεμμιστού, εάν δεν σπύσει τη σχέση του, απέναντι στην εξουσία, έχει κάθε πιθανότητα οικειοποίησης του και κατάντησης του από την εξουσία.

Ο σεμινιόρας βασίζεται στη κατάργηση των φασιστικού μοντέλου επέμβασης, και κατά συνέπεια την κατάργηση κάθε είδους ιεραρχίας, ηγεσίας και εξουσίας.

Η γυναικεία αυθόρμητη δράση δεν μπορεί να επιζητήσει σε δομές με ιεραρχικά πρότυπα αλλά σε αυτές των μικρών περιφερικών αυτόνομων ομάδων που διαδραματίζουν ενεργή συμμετοχή όλων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Τότε μονάχα, όταν υπάρχει συμμετοχή όλων σε όλες τις διαδικασίες κι όχι μονοπωλημένη κεντρική εξουσία, όταν ξεθάβουμε πιο την παθητικότητα και συγχρόνως αφήθουμε να ποζούμε το παιχνίδι «κατοδόν» κι «ερχιτών», τότε οι γυναίκες θα είναι έτοιμες να πραγματευθούν χωρίς κανένα κίνδυνο με την πολιτική εξουσία, χωρίς να παύσουν να χαλαρώνουν συγχρόνως τις δικές τους ενδομυχιες αντιλήψεις για την ουσιαστική προσφορά τους στην πορεία της ανθρωπότητας.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΟΥ ΚΕ.ΓΥ.Σ.

Το Κέντρο Γυναικείου Σπουδών (ΚΕ.ΓΥ.Σ.) σχετίζομε με τα δικαιώματα των γυναικών για τους κερσοισμούς, για την έλευση καθορισμένης ηλικίας για να τους δηλώνει etc.

1) Δεν αναγνωρίζει μόνο την μη κληρονομική των μερών της γυναικείας αλλά και τον ρόλο της μη κληρονομικής.

2) Δεν είναι ανόμοιοι, επειδή η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

3) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

4) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

5) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

6) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

7) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

8) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

9) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

10) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

11) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

12) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

13) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

14) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

15) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

16) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

17) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

18) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

19) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

20) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

21) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

22) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

23) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

24) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

25) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

26) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

27) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

28) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

29) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

30) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

31) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

32) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

33) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

34) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

35) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

36) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

37) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

38) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

39) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

40) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

41) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

42) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

43) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

44) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

45) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

46) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

47) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

48) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

49) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

50) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

51) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

52) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

53) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

54) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

55) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

56) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

57) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

58) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

59) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

60) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

61) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

62) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

63) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

64) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

65) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

66) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

67) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

68) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

69) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

70) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

71) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

72) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

73) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

74) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

75) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

76) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

77) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

78) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

79) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

80) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

81) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

82) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

83) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

84) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

85) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

86) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

87) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

88) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

89) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

90) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

91) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

92) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

93) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

94) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

95) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

96) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

97) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

98) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

99) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

100) Δεν είναι η ίδια η ανδρική και η γυναικεία, αλλά η ανδρική και η γυναικεία είναι διαφορετικές.

ανδροκρατία και βιασμός

μια συνεντεύξη της
φλόγας ενθια στο
γίωργο θεοδούλου

« Η κοινωνιολογία συμφωνεί με τον ισχυρισμό πως ο βιασμός είναι σεξουαλική ανωμαλία;

Η ΠΙΟ κυρίαρχη και πειστική αναλυτική προσέγγιση, ισχυρίζεται πως ο βιασμός δεν είναι μια παραλλαγή της σεξουαλικής ή κοινωνικής ανωμαλίας, αλλά είναι μια ειδική έκφραση των ίδιων των καθορισμένων κοινωνικών αρχών - δηλαδή είναι ένα παράδειγμα των επιδράσεων των πατριαρχικών σχέσεων και θεσμών που οι γυναίκες αντιμετωπίζουν στην καθημερινή τους ζωή.

• **ΜΠΟΡΟΥΜΕ να πούμε ότι ο βιασμός είναι «κοινωνικός», αν όχι φυσιολογικός;**

Ο ΑΝΔΡΑΣ προϊστάμενος ενοχλεί την γυναίκα υπάλληλο, τη ταϊριά, την κολοκαυτί, την ταράτσι με υστρία, με υπονοούμενα κ.τ.λ. και όταν το να είναι άνδρας σημαίνει εξουσιαστική θέση τότε όλοι οι άνδρες «δικαιούνται» τις σεξουαλικές παρενοχλήσεις στις γυναίκες.

ΕΤΣΙ μπορούμε αναμφισβήτητα να πούμε πως ο βιασμός δεν προέρχεται από τις «φυσιολογικές» σεξουαλικές ορμές των ανδρών που έχουν πάρει λανθασμένες κατευθύνσεις ή επειδή δεν βρίσκουν μια συγκρατημένη γυναίκα ή τους έχει προκαλέσει μια γυναίκα.

Ο ΒΙΑΣΜΟΣ είναι πάνω απ' όλα μια πράξη επιθέσης εναντίον όλων των γυναικών.

Μια επιθεση που προέρχεται από την επιθυμία των ανδρών να εξουσιάζουν τη γυναίκα και που κατά τα άλλα εκφράζεται στην καθημερινή ζωή τους, στις σχέσεις τους με τη γυναίκα με καθορισμένους και γενικά αποδεκτούς τρόπους.

• **ΑΡΙΣΤΕΤΕ κοινωνίες επιβάλλουν διαφορευμένους ρόλους στα δύο φύλα.**

ΟΙ ΠΛΕΙΣΤΕΣ αν όχι όλες οι κοινωνίες επιβάλλουν διαφορευμένους κοινωνικούς ρόλους και προσανατολισμούς για το δυο φύλα. Η καταπίεση που αντιμετωπίζει η γυναίκα είναι συχνά κυρωματισμένη με ρουμανισμό στις ρόλους και τα προσόντα της: η ηρωίδα μητέρα, η καλή νοικοκυρά, η επιδέξια γραμματέας και η συναισθηματική ψυχή. Αυτή την άλλη μεριά υπάρχουν και οι κακοί ρόλοι της και εικόνες της ύπουλης μέγαιρας, της χυδαίας πόρνης, της όπισθη αυτίγου, της κακής μητριάς κ.τ.λ. Όλες αυτές οι εικόνες εκφράζουν την ειδική και αντιφατική ερμηνεία της σεξουαλικότητας που στις πλείστες κοινωνίες, και ειδικά στις Μεσογειακές και Μουσουλμανικές κοινωνίες ελέγχεται από άνδρες. Αν οι άνδρες δεν ασκούν την αναγκαία εξουσία χάνουν την αναγκαία εξουσία χάνουν την τιμή τους που εξαρτάται από την συμπεριφορά των γυναικών τους - της σύζυγου και της θυγατέρας.

• **Ποιά από τους αντιρροπούς λόγους συμβολίζουν στους βιασμούς;**

Ο ΒΙΑΣΜΟΣ είναι και έκφραση μίας σημαντικής κοινωνικής διαφοράς μεταξύ ανδρών και γυναικών. Οι άνδρες κοινωνικοποιούνται προς μια πιο επιθετική και «ιδιοκρατική» κατεύθυνση. Οι γυναίκες «είναι» πιο υπάκουες και συναισθηματικές. Έχει αποδεχθεί πως αυτή η διαφορά δεν είναι φυσιολογική, αλλά αποτέλεσμα κοινωνικών αρχών και θεσμών. Η πράξη του βιασμού συνίσταται από την αποτυχία αυτής της σχέσης. Ο άνδρας ανέκδοτα να επιβάλει την κυριαρχία του με αποδεκτούς τρόπους, χρησιμοποιεί την καθαρά σωματική του δύναμη. Η πράξη του βιασμού εκφράζει μια βασική έλλειψη σεβασμού προς όλες τις γυναίκες.

• **Λοιπότετα ο βιασμός να αποκαλείται τρελλός ή εγκληματίας. Υπάρχουν στοιχεία υπέρ της απόφασης αυτής.**

ΣΤΟΙΧΕΙΑ από τη Βόρεια Ευρώπη δείχνουν πως ο βιασμός είναι τις πιο πολλές φορές, γνωστός στο θύμα συνεργάτης, άνδρας μίας φίλης, ακόμη και φίλος της οικογένειας. Δεν είναι ο τρελλός, ο εγκληματίας αλλά ο κανονικός άνδρας. Και δεν είναι ζήτημα παράφορου ερωτικού πάθους αλλά μίας υποβολής.

ΠΟΛΛΕΣ φορές οι γυναίκες κατακρίνονται ότι προκαλούν αυτές τις επιθέσεις εργαζόμενες τους άνδρες με το ντύσιμό ή την συμπεριφορά τους.

ΣΕ ΜΙΑ πιο δίκαιη κοινωνία η γυναίκα θα ήταν ελεύθερη να εκφράζει μ' αυτούς τους τρόπους την σεξουαλικότητα της δίχως να προκαλεί αυτές τις υβρισεις στους άνδρες.

Η ΠΡΟΚΑΤΟΛΗΨΗ ΑΠΡΟΣΑΥΤΟ ΤΟΥΣ ΒΙΑΣΜΟΥΣ

• **Οι βιασμοί που γίνονται στην Κύπρο έχουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά;**

Ο ΒΙΑΣΜΟΣ στην Κύπρο έχει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά. Πρώτα, βγαίνουν στην επιφάνεια αναλόγως λίγο περιστασιακά. Δεύτερο, γίνεται κυρίως εναντίον των ξένων τουριστριών. Αυτή η κατάσταση ίσως να κρύβει ένα μεγαλύτερο αριθμό βιασμών που γίνονται εναντίον Κυπρίων γυναικών, με πιο δεν βγαίνουν στη φόρα επειδή εμποδίζει ο φόβος του κοινωνικού στιγματισμού και η ντροπή.

ΑΚΟΜΑ και Κύπριες, που έπεσαν θύματα βιασμού το 1974 από Τούρκους στρατιώτες είχαν προσωπική εμπειρία στιγματισμού.

Ο ΒΙΑΣΜΟΣ είναι συνήθως προμελετημένος και όχι μια αυθόρμητη πράξη πάθους, όπως κάποτε νομίζουμε. Γι' αυτό θύματα βιασμού είναι πιο πολύ οι ξένες γυναίκες γιατί είναι έξω από τα σύνορα και οι αξίες έξω από τα σύνορα της εθνικής ομάδας. Όλοι εκείνοι οι κανονισμοί και οι αξίες που ισχύουν προς Κύπριες γυναίκες, δεν εφαρμόζονται. Οι τουρίστριες ειδικά θεωρούνται σεξουαλικά απελευθερωμένες και μάλιστα στα όρια της εθνικής ομάδας κυρίως για το σεξ.

ΕΠΙΣΗΣ σε μια μικρή «face-to-face» κοινωνία όπως της Κύπρου, κινδυνεύει κανείς αν επιτεθεί σε Κύπρια κι αυτή το μαρτυρείται.

ΕΝΑΣ άλλος παράγοντας είναι η προσδοκία του Κυπρίου πως μια γυναίκα με την οποία βγαίνει έξω και ξεδεθεί λεφτά πρέπει να δεχτεί να έχει και σεξουαλική σχέση μαζί του. Αυτό είναι συνδεδεμένο με τις διπλές εθικές αρχές της Κύπρου. Ο άνδρας μπορεί να αναζητεί έκφραση της σεξουαλικότητάς του έξω από τα πλαίσια του γάμου σε αντίθεση με την Κύπριο.

• **ΜΠΟΡΟΥΜΕ να πούμε πως ο βιασμός είναι πιο συχνός τώρα στην Κύπρο από ότι πριν;**

ΑΥΤΟ δεν μπορούμε να το πούμε με βεβαιότητα. Στο παρελθόν ο βιασμός της Κύπρου δεν ήταν συνήθως καταγγελλόμενος. Πολλές «κρίσεις» - υπαρέτριες - χρησιμοποιήθηκαν σεξουαλικά από την «κοφήνη» στο σπίτι, όπως οι εργάτριες στα εργοστάσια από το προϊστάμενο.

ΟΤΑΝ οι άνδρες έχουν την κοινωνική εξουσία και κρατούν τις βασικές οικονομικές και πολιτικές θέσεις - ειδικά σε μια κοινωνία όπου ακόμη ισχύουν τα «κλίμα» είναι επόμενο πως θα τις χρησιμοποιήσουν και για το σεξ.

• **ΠΟΙΟΙ παράγοντες επηρεάζουν στην αδήφια των βιασμών; Έχοντας τους υπόψη μας τις προβλέψεις μπορούμε να κάνουμε;**

Η ΎΒΡΑΝΟΤΗΤΑ αδήφια των βιασμών είναι νομίζω, καθαρή. Η ανάπτυξη της παρανογραφίας, η εισαγωγή σεξουαλικών προουδικίων

από τις δυτικές χώρες με τα μέσα μαζικής επικοινωνίας (δίχως όμως τις ανάλογες αλλαγές στη νότια κυλιούρα), η ανάπτυξη του τουρισμού και άλλες εξελίξεις είναι υποβοηθητικό στοιχεία.

Ο ΒΙΑΣΜΟΣ
ΑΝ ο βιασμός είναι μια από τα λίγα εγκλήματα που ποτέ δεν ενοχλημένοι ο πλάτος εισπραχθέν τους είναι γιατί δεν μπορεί να κερδίσει μια ολόκληρη κοινωνία.

ΒΕΒΑΙΩΣ όλοι αυτοί οι κοινωνιολογικοί παράγοντες έχουν σημαντική επίδραση στο ψυχολογικό φάσμα των σεξουαλικών σχέσεων. Εκεί όπου το σεξ είναι μια πράξη κυριαρχίας, τότε ο σεξουαλικός εργατισμός γίνεται πιο εύκολη η γυναίκα αρνείται το σεξ. Και εδώ το κανονικό (σεξ στην κυριαρχία) και το παθολογικό (σεξ σαν βιασμός) σμίχουν σε μια μόνιμη δυστυχία στις σχέσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών.

ΑΥΤΟΣ είναι ο λόγος που αν είμαστε ευνοϊκός του βιασμού πρέπει επίσης να είμαστε εναντίον όλων εκείνων των κοινωνικών αρχών και πράξεων που καθορίζουν την γυναικεία σεξουαλικότητα σαν μη αποδεκτή αν δεν επιβάλλεται από ένα άνδρα. Γι' αυτό πιστεύω πως είναι ασυγκlicable η συμμετοχή της γυναίκας σε όλα τα κοινωνικά και πολιτικά επίπεδα κάτω από ίσες συνθήκες με τους άνδρες. Τότε μόνο θα μπορούν οι γυναίκες να καθορίσουν νέους τους την μορφή τους.

για την πορεία γυναικών

Η πορεία γυναικών προς Η και μέσα στο κατακείμενο δεν έγινε. Η διαφορά και μόνο της πρόθεσης αυτής των γυναικών, ήταν αρκετή για να ακυρωθεί η ' ανασταλτική' όποιον την πορεία. Ο τόπος παρά λίγο ασχολήθηκε με το ζήτημα που συλλογικά «αυτή» με την συνείδηση (δίχως όμως τις ανάλογες αλλαγές στη νότια κυλιούρα), η ανάπτυξη του τουρισμού και άλλες εξελίξεις είναι υποβοηθητικό στοιχεία.

τη Ηνωμένα Έθνη και τους Τούρκους. Αυτά τα χαρακτηριστικά καθόρισαν αποφασιστικά τον χαρακτήρα της πορείας των γυναικών, ήταν αρκετή για να ακυρωθεί η ' ανασταλτική' όποιον την πορεία. Ο τόπος παρά λίγο ασχολήθηκε με το ζήτημα που συλλογικά «αυτή» με την συνείδηση (δίχως όμως τις ανάλογες αλλαγές στη νότια κυλιούρα), η ανάπτυξη του τουρισμού και άλλες εξελίξεις είναι υποβοηθητικό στοιχεία.

Η πορεία γυναικών προς Η και μέσα στο κατακείμενο δεν έγινε. Η διαφορά και μόνο της πρόθεσης αυτής των γυναικών, ήταν αρκετή για να ακυρωθεί η ' ανασταλτική' όποιον την πορεία. Ο τόπος παρά λίγο ασχολήθηκε με το ζήτημα που συλλογικά «αυτή» με την συνείδηση (δίχως όμως τις ανάλογες αλλαγές στη νότια κυλιούρα), η ανάπτυξη του τουρισμού και άλλες εξελίξεις είναι υποβοηθητικό στοιχεία.

Από την ανακοίνωση των γυναικών που δημοσιεύσαμε δίπλα στη μέση, με ορισμένα σημεία:

• Εκφοβίζεται η ομορφιά ότι οι ελαστικές μεθόδους της εδώ και 10 χρόνια δεν έχουν σιγήσει πουθενά και διεκδικούνται οι υπογραφή τους από γυναίκες το περιεχόμενα της λέξης «γόνατο». Δεν γίνεται προσπάθεια να δοθεί απάντηση στο κείμενο τους. Ξύπνι στοχεύει απάντηση μπορεί να θεωρηθεί η ίδια η πορεία που δεν αποτελεί όμως «μεθόδευση», να ομολογήσει ότι δεν φαίνεται να εντάσσεται σε κάποιο σύνολο ενεργειών. Επίσης δεν γίνεται προσπάθεια να εξηγηθεί η «έξοδος» σε αντίθεση με τις υπαγωγές που δεν καθόγουν αρυθενά. Η απάντηση θα ήταν ίσως ενδιαφέρουσα μας και οι 10 γυναίκες που υπογράφουν εκ κειμένου των υπολοίπων να κερδίσουν ανήκουν σε διαφορετικά κόμματα και φαίνεται να εκφράζουν απομένως και μια κοινή διάθεση ανέναντι στις κομματικές τους ηγεσίες, το μέγιστο σε μερικές.

• Ένα άλλο σημείο που αξίζει να σχολιαστεί είναι η μυστικότητα που συνόδεσε την δημοσίευση. Αναφέρεται ότι η μυστικότητα σεβασμός

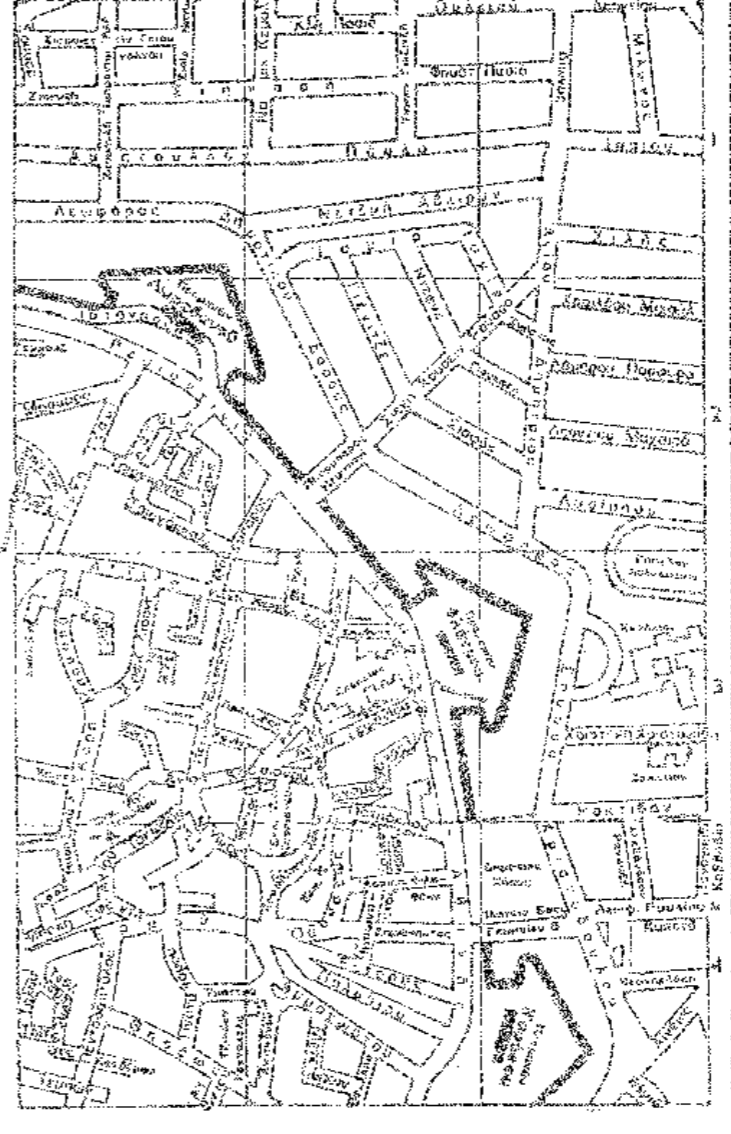

Η Λευκωσία, πρωτεύουσα της Κύπρου από το 965 μ.χ., στο μεταίχμιο του 15ου πούσ το 150 αιώνα, με πληθυσμό 15.000 περίπου κατοίκων, ήταν η μεγαλύτερη πόλη του νησιού με έντονα δυτικό χρώμα και πολλές ορθόδοξες και καθολικές εκκλησίες. Είχε πρωτογενή βιομηχανία με υψηλό βαθμό οργανώσεως που οφειλόταν τόσο στον οριστικό της περίγραμμα όσο και στη συνολική κοινωνία που την κατοικούσε (καθολικοί και αρχαιότερες οικογένειες). Το μεσαιωνικό υπό της πόλης κατά τη φεουδαρχική διακυβέρνηση οι πλατείες δρόμοι, όπως η Via Publica και οι κάδουρες γύρω σ' αυτή (Rue Couvent και Αγίου Πέτρου και Παύλου), έπαι τον ρόλο τους τα βασικά κτιριακά συγκροτήματα της πόλης ενάντια των διβεζιτών τους. Παρόμοιες συγκοινωνιακές ανάγκες υπήρχαν και στη βενετοκρατία επειδή η πόλη ήταν κτισμένη μέσα σε περικυβερτημένα τείχη έπρεπε οι κάτοικοι των νεοκτισμένων μεταξύ τους. Έτσι οι βενετοί διατήρησαν το σύστημα κυκλοφοριακών αξόνων που υπήρχε κατά την εποχή των Λουζινιανών.

παλαιο λευκωσία αγιος κασσιανος και χρυσαινιωτισσα

και ανεκδοτή μελέτη της όμοιας επίκτητονης χημ. επιφ.

Ομοίως, με την κάθοδο των Τούρκων τα πρόγματα άρχισαν ν' αλλάζουν. Οι Τούρκοι βρήκαν τη Λευκωσία κτισμένη εντός των τειχών τα οποία, εν όψει των τουρκοικών απαιτήσεων, έκτισαν οι βενετοί το 1567, αφού προηγουμένως καταδάφησαν τα παλαιά λουζινιανικά τείχη, τους πύργους και 30 περίπου εκκλησίες και μοναστήρια που ήταν έξω ή και πάνω στην περιφέρεια των νέων τειχών που κάλυπταν μικρότερο εμβαδόν από εκείνο των Λουζινιανών. Ο Στεφάνος Λουζινιανός αναφέρει συγκεκριμένα ότι καταδαφίστηκαν ογδόντα εκκλησίες, ορθόδοξες και καθολικές, καθώς και πέντε μοναστήρια (Μονή του Αγ. Γεωργίου των Μαγγώνων, Φραγκισκανή Μονή της Αγίας Κάρας, Μονή των Δουμικανών κ.ά.). Τα νέα βενετικά τείχη, που σώζονται μέχρι σήμερα, έχουν μήκος 3 μίλια αντί τέσσερα που είχαν τα λουζινιανικά, 11 προεχόντες και τρεις πόλες αντί των προηγουμένων οκτώ. Οι βενετοί πρόβλεψαν στην ενέργειά αυτή επειδή η υπεράσπιση των νέων τειχών, που θα είχαν μικρότερη περίμετρο και ελαφρώς θα χρειάζονταν λιγότερους στρατιώτες

για επάνδρωσή τους, θα ήταν απασχολημένα ευκολότερα. Επειδή οι τρεις πόλες αποτελούσαν τις εισόδους και εξόδους της πόλης, οι Τούρκοι αναγκάστηκαν να διατηρήσουν τους βασικούς άξονες των προηγμένων, να εγκαταστήσουν κι' αυτοί το διοικητικό κέντρο τους στον ίδιο χώρο, όπου το είχαν οι Λουζινιανοί και οι βενετοί, και να μεταφέρουν την Αγία Σοφία σε κεντρικό τζαμί.

Ωστόσο θέλοντας να προσαρμόσουν την πόλη στις δικές τους ανάγκες, μετατόπισαν το κέντρο ομασπείωσης της από τις πλατείες προς τα τζαμιά. Οι δύο κεντρικές πλατείες που υπήρχαν κατά την περίοδο της κατάληψης (1570) και χρησιμοποιούνταν ως χώροι επικοινωνίας, εξαφανίστηκαν κάτω από δυο νέα οικοδομικά σύνολα που προστέθηκαν στα κτίρια για δημόσια χρήση, που σύμφωνα με την οθωμανική παράδοση έπρεπε να βρίσκονται γύρω από το κεντρικό τζαμί της πόλης.

Γεωγραφισμένη μέσα στα τείχη, η πόλη ζούσε τη σκληρή και δύσκολη ζωή που της επέβαλαν οι νέοι κατακτητές. Τα περιβόλια και οι μικρές πλατείες των

εκκλησιών ήταν οι μόνοι πνεύμονες της. Οι δρόμοι, αφού άπαισαν να έχουν κοινωνικό ρόλο, αφηνόνταν στενοί και δειλάτοι, αφού κι' έτσι μπορούσαν να εξασφαλίσουν την επικοινωνία μεταξύ των οπατών, που ήταν κι' οι μοναδικός τους σκοπός. Αν εξαίρεσουμε τους κύριους, οι άλλοι δρόμοι ήταν πολύ στενοί και δίδαν την εντύπωση λοβυρινθού. Το πλάτος τους, όπως συνέβαινε και στις άλλες πόλεις του νησιού, δεν ξεπερνούσε τα 2-3 μέτρα. Λογικό μέτρο για το φάσος των δρόμων ήταν ένας γάιδαρος φορτωμένος ή ένα κόρα, το συγκοινωνιακό μέσα της εποχής.

Η πόλη ήταν διατεταγμένη γύρω από δύο βασικούς άξονες. Ο ένας ξεκινούσε από την πόλη της Καρύνειας, περνούσε από το Κορνάκι, το μεγάλο τζαμί (την Αγία Σοφία) και συνεχίζοντας, όχι βέβαια σε ευθεία, περνούσε από το τζαμί Ουμερλί και κατέληγε κοντά στον ποταμόνι Κανταρία, όπου βρίσκεται το τζαμί του Μπαϊρακτάρη. Ο άλλος άξονας ξεκινούσε από την Πύλη Αρμενιάστου και, διασχίζοντας την πόλη, κατέληγε στην άλλη Πύλη που βρίσκεται στα δυτικά, την Πύλη Πάρου. Πάνω σ' αυτό

τον άξονα βρισκόταν ο πύργος του παζαριού της μεσαιωνικής Λευκωσίας. Κατά το τελευταίο χρόνο της Τουρκοκρατίας, το παζάρι καταλάμβανε ακόμη μεγαλύτερη έκταση, που απλωνόταν τόσο στα βόρεια όσο και στα νότια του άξονα, μέσα σ' ένα σύστημα δρόμων που ήταν κάθετοι πάνω στον κεντρικό.

Η πόλη στο σύνολό της ήταν διατεταγμένη σε γειτονιές, τους λεγόμενους μαχαλλάδες. Αυτοί αποτελούσαν κλειστές ενοριακές οντότητες, με κοινή εθνότητα, κοινή θρησκεία και σε μερικές περιπτώσεις κοινή ταξική συνείδηση. Με πλυσμα κοινωνικών αξιών, εθίμων, παραδόσεων και συμπεριφοράς οι ενορίες αυτές αποτελούσαν ενίο συνολο που λειτουργούσε απόλυτα και αρμονικά. Παρόλο που ο διαχωρισμός της πόλης σε γειτονιές παρουσιάζει κοινά σημεία με τις κοινοτικές διαυθετίσεις των βενετικών χρόνων, φαίνεται πως αυτές σε μεγάλο βαθμό λειτουργούσαν κυρίως κατά την Τουρκοκρατία και τούτο εξαιτίας της ιδιαιτερότητας των τότε επικρατούσων συνθηκών.

Η οργάνωση των κατοίκων σε συνδικαλικές ομάδες, που αποτελούσαν τους

μαχαλλάδες, ήταν αποτέλεσμα των αντίξωων πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών καταστάσεων, που πέρασε η πόλη κατά την περίοδο της φεουδαρχίας και ιδιαίτερα τους δυσκολούς αιώνες της Τουρκοκρατίας. Οι διαμορφωτές αυτές συνθήκες και τα πολλά και σοβαρά προβλήματα με τα οποία ήταν συνειδημένη η ζωή των κατοίκων της πρωτεύουσας, ιδιαίτερα μετά την κατάληψη της Κύπρου από τους Τούρκους, και οι διάφοροι κίνδυνοι που συνεπαγόταν η ζωή σε μια πόλη με έντονη την παρουσία των Τούρκων στρατιωτών και την οριδημική υπεροχή του τουρκοικού στοιχείου, καθιστούσε επιτακτική την ανάγκη αλληλοβοήθειας και βοήθειας μεταξύ των Ελληνοκυπρίων κατοίκων, πράγμα που ήταν δυνατό να επιτευχθεί μόνο μέσω από μια συστηματική και οργανωμένη διαβίωση. Η δυσπία που υπήρχε μεταξύ των δύο εθνοτήτων και η διαφορετική τους θρησκευτική τοποθέτηση, ωθούν τις δύο κοινότητες να οργανωθούν αρχικά σε αμιγείς γειτονιές, γύρω από τους αντίστοιχους χώρους λατρείας τους, τις εκκλησίες και τα τζαμιά, απ' όπου οι διάφορες αυτές γειτο-

νιές πήραν και τα ονόματά τους. Αργότερα, η επικοινωνία και συνεργασία που αναπτύχθηκε μεταξύ των διαφόρων ομάδων, αύξησε την αμοιβαία εμπιστοσύνη και κατέστησε τη συνύπαρξη πιο ειρηνική, έτσι που αργά-αργά άρχισαν να δημιουργούνται και οι μικτοί μαχαλλάδες.

Στα τέλη του 15ου αιώνα στη Λευκωσία υπήρχαν συνολικά 25 μαχαλλάδες, από τους οποίους 14 ήταν καθ' εσχόλη Μουσουλμανικοί, 7 Χριστιανικοί Ορθόδοξοι, 2 μικτοί, ένας των Αρμενίων και ένας των Λατίνων. Δύο από τους αμιγείς χριστιανικούς ορθόδοξους «μαχαλλάδες» ήταν οι λεγόμενες κατά ενορίας της Χρυσαινιωτισσας και του Αγίου Κασσιανού, που πήραν τα ονόματά τους από τις αντίστοιχες ομώνυμες εκκλησίες τους.

Οι δύο αυτές ενορίες συνεργάζονταν μεταξύ τους. Τα σπίτια και άλλα υποστατικά, μέχρι και σήμερα ονόμα, από τη μεριά του δρόμου υπάρχουν στην ενορία Χρυσαινιωτισσας και από την άλλη στην ενορία Αγίου Κασσιανού. Και οι δύο ενορίες βρίσκονται μέσα στα τείχη, βορειοδυτικά της Πύλης Αρμενιάστου, μεταξύ των προεχόντων Καρύνειας και Φλάτρου. Η Χρυσαινιωτισσα εκτείνεται κατά μήκος των τειχών με τη οποία αντιστοιχίζει σ' ανατολική αρχίζοντας από την Πύλη Αρμενιάστου, κεί ο Άγιος Κασσιανός βρίσκεται δυτικότερα των τειχών και συνεργάζει με την Χρυσαινιωτισσα.

Η ενορία της Χρυσαινιωτισσας περιλαμβάνει την ορθόδοξη περιοχή σχηματίζεται από τις οδούς Αρμενιάστου, Χρυσαινιωτισσας, Αγίου Γεωργίου και Λεωφόρο Αθηνών καθώς και τις οδούς της περιοχής αυτής οδούς Αξιοθέας, Αγομέλωνος, Πατρούκλου, Ουσσάνας, Αρχιεπισκόπου Φιλοθέου, Ιππωνάκτος, Δημόνατος, Έκτορος και Πολυβίου. Αυτή πήρε το όνομά της από την ομώνυμη εκκλησία που είναι αφιερωμένη στη Θεοτόκο. Το παλαιότερο μέρος της εκκλησίας που ήταν μονοκλίτη κτιστηκε το 12ο αι. Αργότερα αυτή υπέστη μεταβολές και πήρε τη σημερινή της μορφή. Λέγεται δε ότι κτίστηκε το 1450 από την Ελένη Παλαεολογίνα, μεγάλη προστάτιδα της Ορθοδοξίας, κόρη του Δεσπότη του Μοριά, η οποία το 1440 παντρεύτηκε το βασιλιά της Κύπρου Ιωάννη Β' (1432-1459). Η εκκλησία ανακατασκευάστηκε το 1736 και παράλλες τις μετέπειτα επεμβάσεις, θεωρείται ένα από τα καθαρότερα δείγματα βυζαντινής αρχιτεκτονικής. Η Χρυσαινιωτισσα είναι ο μόνος ορθόδοξος καθαρός βυζαντινός ναός στη Λευκωσία που δεν ανακαινίστηκε εξολοκλήρου και δεν υπέστη ριζικές μεταβολές. Είναι ο παλαιότερος ναός βυζαντινού τύπου που σώζεται στην πρωτεύουσα. Τα μόνα δυτικά στοιχεία που συναντούμε στα ναό αυτό είναι γοθτικά γλυπτά και αρχιτεκτονικά τμήματα από παλαιότερα κτίσματα, εντοιχισμένα κυρίως στη νοτιοδυτική γωνιά του ναού.

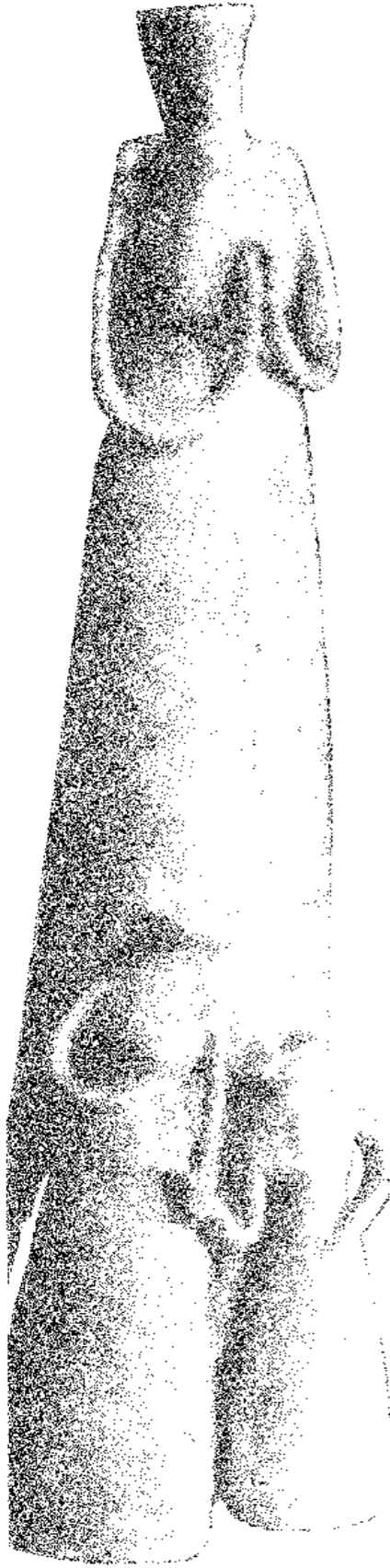
Η είσοδος του ναού είναι οξυκόρυφη

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ

Γιάννης Η. Ιωαννίδης

Κεραμική της Μαρίας Βασιλείου

Δεν πρόκειται να προσφύγει ούτε σε ιστορικές αναφορές, ούτε σε πολύπλοκες και σφαιρικές αναλύσεις. Θα προσπαθήσει να συζητήσει μερικά κατά τη γνώμη μου, ευαίσθητα σημεία, με γνώμονα και κριτήριο, την παγκοσμιότητα και τη διαχρονικότητα της λογοτεχνίας.

Η Λογοτεχνία λοιπόν είναι μια Τέχνη, η τέχνη του λόγου. Το εκφραστικό της μέσο είναι η γλώσσα, δηλαδή, ένα σύνολο από ήχους οργανικού συνδεδεμένο με το χώρο και τον τρόπο ύπαρξης ενός συγκεκριμένου λαού, ένα σύνολο που καθορίζεται για να εκφράσει τις αξίες, τα οράματα, τους μύθους, τα όνειρα της απειρίας και ένα κωδικοποιημένο σύστημα, χωρίς να προσβάλλει σε μια συγκεκριμένη μορφή αλληλεπίδρασης ή ανταπόκρισης.

Το όργανο αυτό, είναι δηλαδή συμβολικό και αλληλεπιδραστικό. Δεν ανταποκρίνεται σε κοινές μορφές αποχρωματισμού, δυναμικές, σύγκρισης ή αντιπαράθεσης αλλά αντιθέτως, ικανοποιεί μαν οργανική και πανανθρώπινη ανάγκη: την ανάγκη της ελευθερίας ανάμεσα στους ανθρώπους, στα έθνη και στους λαούς. Συνεπώς, και η Τέχνη του Λόγου δε μπορεί παρά να υποκαθίσει στους ίδιους τόπους: μετασχηματίζει τις βιαιότητες, τις ελλείψεις, τις ανισότητες, τους αγώνες, τις αξίες των ανθρώπων, σε τέχνη.

Δηλαδή σ' ένα συγκροτημένο, ηθεολογικό, αισθητικό και δομικό πλαίσιο που προσορίζεται να υπερασπίσει τον εθνικό και παροδικό χαρακτήρα του ερασιματίας και να το κάνει πρώτα διαχρονικό, κι' ύστερα οικουμενικό, χωρίς να διαζυγιάσει οποιονδήποτε αισθητικό ή ανθρωπιστικό. Το λογοτεχνικό έργο είναι δηλαδή, όπως αυτόπαικτο και ερμηνεύσιμο από όλους, δε όχι την όποια αντιπαράθεση αλλά την ελεύθερη επικοινωνία στο χώρο και το χρόνο. Τα στοιχεία αυτά, της ελευθερίας και της ανεξαρτησίας, που χαρακτηρίζουν άλλους την τέχνη γενικότερα, επιτρέπουν σ' ένα ποίημα ή πεζογράφημα να συγκροτηθεί μες στη σκέψη των γεγονότων, αλλά ταυτόχρονα να τα ξεπερνάει και να φτάσει στη διαχρονικότητα, επιτέλους, που επιτρέπει να υποβληθεί το σύνολο του τοπικού ή του εθνικού και να συμμετάσχει οργανικά στην οικουμενικότητα της ανθρωπότητας δημιουργίας. Η αυθεντικότητα ή ελευθερία και η ανεξαρτησία ενός ολοκληρωμένου λογοτεχνικού έργου, εξαρτώνται από την ανεξαρτησία και την οικουμενικότητα του. Με τον τρόπο όμως, ο ποιητής ή ο συγγραφέας χρησιμοποίησε τα στοιχεία της καθημερινής του επικαιρότητας για να κάνει τέχνη, για να ανεβάσει δηλαδή ένα έργο, που να στηρίζεται μεν στο τοπικό και επικαιρικό, αλλά να μιλά στον άνθρωπο μέσα στο χώρο και το χρόνο.

Πρώτα οφείλει να υπερασπίσει το εθνικό γεγονός, είτε αυτό είναι ιστορικό, είτε πολιτικό, είτε κοινωνικό, είτε άλλο, στους νόμους της Τέχνης του. Έπειτα, πρέπει να το ανεβάσει στο ευρύτερο αισθητικό πλαίσιο, πού είναι κοινό για την ανθρωπότητα ολόκληρη.

Πρέπει δηλαδή το επικαιρικό να υπηρετεί το διαχρονικό κι' όχι το αντίθετο. Μιλώντας για τον Νίγηρ, ο J.P. Sartre λέει ότι το θέμα

μπορεί να είναι η μιζέρια, οι αγώνες, οι κοκουχίες, η κατεπίσηση όμως «γράφοντας για ένα σπαρτασμένο κοινό καθόρθωσε ταυτόχρονα, να συγκροτηθεί και να ξεπεράσει αυτό τον σπαραγμό. Τον μετέτρεψε σε πρόκληση ενός έργου τέχνης!»

Όταν λοιπόν όλα ταύτα τα ιστορικά γεγονότα που εξελίσσονται γύρω μας, πλάι μας, μέσα μας, χρησιμοποιούνται σαν προφάσεις κι όχι σαν αιτιολογίες, τότε η λογοτεχνία λούζει να αναλύεται μέσα στο φύλλο κελύφους του βιώματος σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο, υπερβαίνει την πρόσκαιρη χρονικότητα ενός απλού αισθητήριου, και τα όρια του χώρου όπου αυτό εκδηλώνεται:

«μία ολοκληρωθεί φιλολογία, δηλώνει ο Ελύτης, είναι το λάθος στα χρόνια μας να παραβεί με τα γεγονότα και να πλειοδοτήσει στη φρίκη». Και κάποιο άλλο δικαιοδοτικό της οικουμενικότητας και τη διαχρονικότητα του έργου ενός μοναχού δημιουργού, λέει «Γι' αυτό μιλάνε ακόμη σήμερα καλύτερα από την πιο μακρόβια πνευματικότητα της εποχής. Γιατί ο δημιουργός τους ερήνησε να «αντιγράψει» στο λεγόμενο «κείμενο» και στις ομοιοκαταληξίες του ιδιότυπες και προσηπτικές υποκαθίσει, όχι στα φαινόμενα αλλά στην αντίληψή τους προκαλούν αυτά μας στη συνείδησή τους. Κι' εγώ προσθέτω, και στη συνείδηση της ανθρωπότητας ολόκληρης. Μήπως δεν είναι γι' αυτό το λόγο που έργα όπως το «Αξιόν Εστί» τη Ρωσιστίη του Ρίτσου, το Λάθος του Σαρτρ, της Ακυβέρνητης Πολιτικής του Γκιόρκι και άλλα πολλά, ξεπεράσαν τα όρια του χώρου και του χρόνου, κι έγιναν κτήνη της ανθρωπότητας»

Συνήθισμα να μιλάμε στην Τέχνη γενικά, αλλά στη Λογοτεχνία ιδιαίτερα για μηνύματα. Κι' απαντώντας, τόσο είναι το πρώτο μήνυμάς μας αν αγνοήσουμε το όμοιο πρόσωπο. Το ερώτημα λοιπόν είναι: Για πόσο καιρό και σε ποια κλίματα το μήνυμάς αυτό λειτουργεί. Αν υποτάξει κανείς την Τέχνη στο βίωμα ενός λαού, όσο τραγικό και να είναι, θα λειτουργήσει για το λαό αυτό και μόνο αν όσο διαρκεί η τραγικότητα του. Αν όμως, αντίθετα, να βίωμα σαν ολοκληρωμένη, ηθεολογική, αισθητική και αρχιτεκτονική σύνθεση, τότε το έργο μετατρέπεται σε αξία πανανθρώπινη. Τότε είναι που αποκτά μια δική του ολοκληρωμένη προσωπικότητα, και μετατρέπεται σ' έναν οικουμενικό κι αιώνιο ποίημα.

«Στη λογοτεχνία και ειδικά στη σύγχρονη ποίηση, λέει και πάλι ο Ελύτης, μια νεοτροπία όπως αυτή, δέλε να ποτέ τόσο στοιχειώδης ώστε να μη διακρίνει τα πράγματα παρά σε μούρα και ύπαιθρο, επίτευξη, απαράλλαχτα όπως ένα καλοπαιδί, να βγάλει πλήθος πανομοιότυπα αντίτυπα, με την πρόση. Άμα δεν κλαίγεται, πάει να πει πως είναι ένας ευδαιμονιστής, γράφει μακάριος: κι άμα δε λες τους κατήμας σου, δεν έχεις κομμάτι: είσαι ένας αμέριμνος: άμα μιλάς για την Ελλάδα είσαι ένας τοικιαστής, δεν έχεις οικουμενικό πνεύμα, αν γινούζομαι για τη γλώσσα σου, βρίζομαι έξω από τον παλιό της εποχής σου, είσαι ένας καθυστερημένος: τέλος αν ζητάς να φτιάξεις»

και το στερεό, είναι μεροληπτική και επιτόπη. Κι' όμως, τα στοιχεία αυτά, κάνουν ένα έργο τέχνης να ξεπεράσει το στενό τοπικό του χαρακτήρα και να ενσωματωθεί οργανικά, στο χώρο των πανανθρώπινων πνευματικών αξιών. Και τότε, το έργο δεν είναι παρά μια καθημερινή και διαρκής διαδικασία και πράξη ειρήνης. Σαν τέτοια είναι φυσικό και καθ' όλα διαλεκτικό, να ενσυχλεί την ιδιοτέλεια, την ιδιοτέλεια των εξουσιών. Ο συγγραφέας, σαν άνθρωπος της Τέχνης, δηλαδή της καθημερινής πρωτοπορίας, λειτουργεί αντίθετα με τις επιδιώξεις και τις αξίες των εξουσιών. Γιατί αυτός, δεν αντιλαμβάνεται τον κόσμο σαν πηγή κέρδους, χρηστικά και λογιστικά. Αντιλαμβάνεται και συλλαμβάνει, ακριβώς εκείνες τις πανανθρώπινες και ανέντιμες αξίες που δε μπορούν να εξοργισθούν ούτε υλικό, ούτε επικαιρικό. Κι αν υποκαθίσει παύσει αυτόματα να δημιουργεί, παύει να είναι συγγραφέας ή ποιητής. Να γιατί, η καλώς νοούμενη οικουμενικο-τεχνολογική κοινωνία, θεωρεί το λειτουργήμα ως άχρηστο, επικίνδυνο και ύποπτο. Γιατί δεν ασχολείται με το υλικό κέρδος αλλά με τις αξίες που το ενσυχλούν, που συγκροτούνται μαζί του, ηρωιστικά την άνοχη συνείδηση του. Ο υλικός άχρηστος λογοτέχνης, υποκαθίσει στο χρηστικό κερδοσκοπικό πλαίσιο της αληθινότητας της συνείδησης του. Δε γίνεται αλλιώς γιατί από τη μια, η χρηστική κοινωνία λειτουργεί και υπόκειται με βάση τη σύγκρουση και την ιδιοτέλεια, την εκμετάλλευση ανάμεσα σε ατομικά, σε σύνολα, είτε αυτά είναι κοινωνικά, είτε οικονομικά είτε εθνικά. Έτσι μόνο μπορεί να πραγματοποιήσει το στόχο του.

Από την άλλη, η λογοτεχνία σαν διαδικασία και πράξη ειρήνης, διαχρονική και πανανθρώπινη προσβλέπει στην ανάμειξη και υπέρβαση σύγκρουσης ή αντιπαράθεσης, δε θέλει να γυαρίζει σύνορα, περιουσιασμούς και διακρίσεις. Το μόνο της κούρσας είναι η πανανθρώπινη διάσπαση της. Ο συγγραφέας δεν επιδιώκει να επιβάλει νόμους ή περιορισμούς και δεσμεύσεις απευθυνόμενος στην ελευθερία του ανέντιμου, του οικουμενικού ανέντιμου, στην εμπνευστική ελευθερία και επικαιρική, μεν ελευθερία που είναι δεσφαι, αλλά που υποκαθίσει να έχει χάρος ν' αποκτηθεί «Η ποίηση λέει, περίπου ο Ελύτης, δεν μπορεί ν' αλλάξει τον κόσμο. Μπορεί όμως ν' αλλάξει τις συνειδήσεις».

Και είναι επιτέλους μου να μην αναφερθώ αισθητικό σε περιουσιασμούς. Αλλάς υπενθυμίζω μερικά κλασσικά περιπτώσεις, όπως οι Αρχαίοι Έλληνες, οι Ρωμαίοι, συγγραφείς, οι Γάλλοι και οι Γερμανοί Κλασσικοί, η πληθώρα των σύγχρονων πεζογράφων και ποιητών που με όλο τις αξίες και τη συνείδηση της Τέχνης τους, κάθε στιγμή καταργούν τα σύνορα ανάμεσα στα έθνη και στους λαούς οικοδομώντας ένα κόσμο ομόφωνο, σε πείσμα κάθε απογορευτικής ή περιορισμού. Δεν είναι καταληκτικό αλήθεια, ένας Έλληνας να νοιώθει το Μάρκεξ ή το Νερουτσι, ή τον Γκούντερ Γκρας σε δικούς του, όπως με τον ίδιο τρόπο, ένας Γάλλος ένας Γερμανός, ένας Αμερικανός ή ένας Ρώσος, νοιώθει το Ρίτσου, τον Ελύτη ή το Σαρτρ. Δεν είναι εντυπωσιακό το γεγονός ότι, όπου κι αν βρίσκεται κανείς, μπορεί μέσα από την ποίηση και την πεζογραφία να εισχωρήσει σε τόσο μεγάλο βάθος, στις αξίες ενός άλλου πολιτισμού, πολιτικά διαφορή κι' αντίθετου έθνος, ανδραγάπη όμως, καθ' όλα όμοιοι: Είναι ή δεν είναι αυτό μια πράξη ειρήνης; Και πόση, μια πράξη που πραγματοποιείται, όχι από τους υστερόβου-

Κεραμική της Μαρίας Βασιλείου

λους πολιτικούς, αλλά από τους ίδιους τους καλλιτέχνες, τους πεζογράφους, και τους ποιητές των λαών, ή ακόμα, κι' από τους ίδιους τους απλούς ανθρώπους.

Γι' αυτό την έννοια αυτή, η λογοτεχνία, σαν Τέχνη, ασυμβίβαστη με τους σκοπούς, τις αξίες και τους στόχους ενός οποιοσδήποτε συντηρητισμού, ενός οποιοσδήποτε καιεστημένου, δεν είναι παρά μια «διαρκής επανάσταση φυτών και λουλουδιών», μια επαναστάση που συμβαδίζει και συμπορεύεται με την ίδια την πορεία της ανθρωπότητας και πραγματοποιείται μέσα στα πλαίσια της υψηλότερης αξίας που αυτή εφύμρε ποτέ, από τότε που

εγκατέλειψε τα απλά για να διαβεί στον πολιτισμό. Της ΕΙΡΗΝΗΣ, που σημαίνει οριστική συμβίωση και συνύπαρξη ανθρώπων λαών και εθνών, όχι μόνο ανάμεσα τους, αλλά και σε σχέση με τον φυσικό και κοσμικό τους χώρο.

Που σημαίνει επίσης, αυτογνωσία που δε συγκρούεται αλλά συμπληρώνει την αλληλεγγύη, στα πλαίσια μιας ευρύτερης μακροχρόνιας, ιστορικής, πνευματικής, βιολογικής και πανανθρώπινης.

Το κείμενο αυτό παρουσιάστηκε σαν εισήγηση, στο Συμπόσιο «Καλλιτέχνες για την Ειρήνη», που έγινε στη Λαμία, στις 14 Μαρτίου 1997. ■

ΘΕΑΤΡΟ ΣΚΟΠΙΟ

γράφει και επιμελείται ο Βαρνάβας Κυριαζής

Μια διαλεκτική με πολλά προσώπια που σαν προαιώνια μήτρα περιμένει να τρυγηθεί για να φέρει πίσω τον κόσμο που χάσαμε και ανεπανόρθωτα συνέχεια χάνουμε

georg büchner: Woyzeck

συντομα βιογραφικά του γεοργκ μπυχνερ

Γεννήθηκε στις 17 Οκτωβρίου 1813 παρά το Νταρμστάτ εις Γκόντελσσο. Ο πατέρας του ήταν γιατρός που ενστερνίστηκε την Ναπολεόντια δειντολογία για την αυταρχική διοίκηση αφού πρώτα ανείρεσε το πνεύμο και τις αρχές της Γαλλικής επανάστασης. Η μητέρα του αντίθετα μεγάλωσε σ' ένα αντι-Ναπολεόντικο κλίμα. Τον Νοέμβριο του 1831 βρισκόμαστε τον Μπόχνερ να σπουδάζει στο Στρασβούργο Ιατρική και Φυσικές επιστήμες. Στο σπίτι του πατέρα Γκοϊγκλ γνώρισε την κόρη του Βιλελμίνα. Τον Ιούλιο του 1833 τελειώνει τις σπουδές του στο Γκίσιεν. Επίσης διαπιστώθηκε πως είχε «εγκεφαλίτιδα» όμως υπερασπίστηκε την υγρότητα και μάλιστα προχώρησε στην συγγραφή της νουβέλλας «Λέντζ» και του θεατρικού έργου «Βούτσεκ». Το 1834 του επεβλήθη πολιτική ακιρόνωση λόγω της Εράσης του στο Σιάστημα αυτό ασχολείται με την ιστορία της Γαλλικής επανάστασης. Τον Μάρτιο του 1834 αποφασίζονται οι πολιτικοί συνεργάτες του ιδρύει επαναστατική ομάδα και γράφει στην εφημερίδα «Εξουσία της Έουσης» άρθρα πολιτικού περιεχομένου, επίσης έγινε διαμορφωτής για την εγκαθίδρυση της μοναρχίας του Ιούλη στην Γαλλία. Ιδρύει ομάδα για τα ασυμβίβιστα δικαιώματα και ορραβονιάσει στην Βιλελμίνα. Τον Αύγουστο του 1834 η εφημερίδα «Εξουσία της Έουσης» κηρύχθηκε παράνομη και ο ίδιος ο Μπόχνερ μόνο με διώξιμοτικό τρόπο απόφυγε την φυλάκιση ή τον θάνατο. Τον χειμώνα του 1834/35 υπέρχον συνεχείς διωγμοί του ίδιου και των συντρόφων του με αποτέλεσμα την προσφυγή του στην εξόριση στα όρη με κύριο σκοπό την ένωση απελευθέρωση των φίλων του. Επίσης αυτό τον χειμώνα έγραψε και το θεατρικό έργο «Θάνατος του Δαντίν». Στις 9 Μαρτίου 1835 πέρασε τα γαλλικά σύνορα. Το Ιούλιο του 1835 εκδόθηκε ο «Θά-

Georg Büchner

νατος του Δαντίν». Το 1836 συνέγραψε το επιστημονικό έργο και κεινικό σύστημα που ήταν αφιερωμένο σε μια είδος ιατρικού με το όνομα Barben επίσης έγραψε το θεατρικό έργο «Λέντζ» και στις 18 Οκτωβρίου 1836 μετακόμισε στην Ζυρίχη. Το 1837 αρρώστησε

πρώτα με κροσολόγημα και μετά με τύφο. Μέσα στον πυρετό του τύφου αποτελείωσε τον «Βούτσεκ». Στις 17 Φεβρουαρίου 1837 τον επισκέφτηκε η Βιλελμίνα και στις 19 Φεβρουαρίου 1837 πέθανε σε ηλικία μόλις 23 χρόνων.

τα επιλεγόμενα του alexander stillmark

Το έργο «Βούτσεκ» κατ' ακρίβεια δεν υπάρχει. Αυτό που έχει διασωθεί είναι ένα σύμπλεγμα από δεσανά γινώματα αποσπασματικά χειρόγραφα χωρίς τίτλο. Η σειρά των υπαρχόντων φύλλων αμφισβητείται, η ιστορία της προέλευσής τους είναι σκοτεινή, η διάτασή τους περιπλοκή. Στα χέρια μας έχουμε μόνο αποσπάσματα. Για πρώτη φορά το 1879 ο Καρλ Έρλ Φρόνζος κατάφερε να διαβάσει τα χειρόγραφα και δημοσίευσε ένα έργο με τον τίτλο «Βούτσεκ», το οποίο περιείχε αναγνωστικά λάθη, μεταθέσεις και παραλήψεις. Αλλά κι όλες οι κατοπινές εκδόσεις διαφέρουν από τα χειρόγραφα και καθορίζουν αυθαίρετα τη σειρά των σκηνών (π.χ. η αρχή του έργου με τη σκηνή Λοχαγού-Βούτσεκ δεν τεκμηριώνεται σε κανένα χειρόγραφο). Μέσα στη δεκαετία του '60 εμπειροστατωμένες έρευνες για τον Μπόχνερ δίνουν νέες απόψεις. Ο Τόμας Μίχαελ Μάουερ (Ο.Δ.Γερμανίας) και ο Χένρ. Πότμαν (Λ.Δ. Γερμανίας) παρουσιάζουν, με βάση νεοσποκαλυφθέντα στοιχεία, τη ζωή και τη συγγραφική παραγωγή του επαναστάτη, επιστήμονα και θεατρικού συγγραφέα Γεοργκ Μπόχνερ. Ο Χένρ. Πότμαν ασχολείται με την ανάγνωση και εκ νέου κατάταξη του κειμένου και δημοσιεύει το 1984 μια σύνθετη έκδοσή του έργου. Έτσι παραδίδει στα χέρια του θεάτρου ένα υλικό, το οποίο θέτει τέρμα στις προηγούμενες παραποιήσεις και αναπαράγει επιβεβαιωμένα στοιχεία στους αυθαίρετους χειρισμούς και τις υποθετικές ερμηνείες. Αυτή η σύνθετη έκδοσή του έργου αποτελεί τη βάση της σκηνοθεσίας μας.

Θεωρούμε σημαντικό και χρήσιμο, σε μια διεθνή θεατρική εργασία στα πλαίσια της Πολιτιστικής Συμφωνίας Λ.Δ. Γερμανίας - Κύπρου, όχι μόνο να παρουσιάσει στο κυπριακό κοινό ένα μέχρι τώρα σχεδόν άγνωστο του Γερμανό θεατρικό συγγραφέα, αλλά και να δώσει συνάμα στους ανθρώπους του θεάτρου το τελευταίο στάδιο της έρευνας για τον Μπόχνερ. Μ' αυτό τον τρόπο ο ΘΟΚ επιτελεί πρωτοπόρο έργο στην παρουσίαση του Μπόχνερ σ' όλο του ελληνόφωνο χώρο.

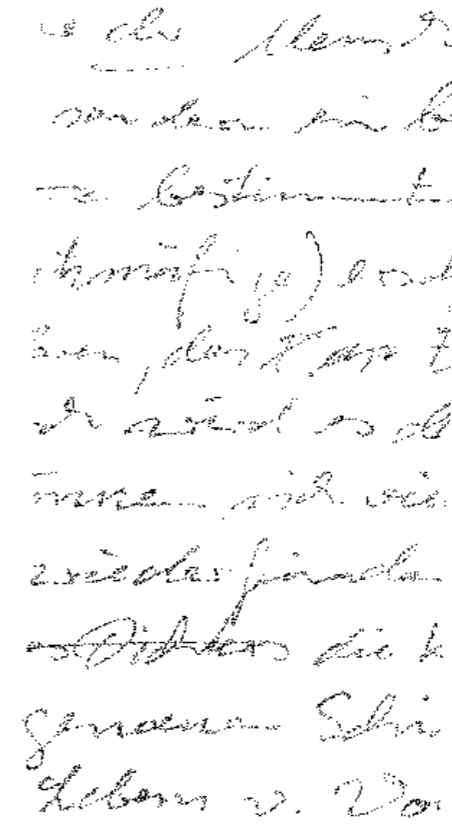
Αυτή η κοινή εργασία αποτελεί όμως και απόκτηση φόρου τιμής σ' ένα ποιητή, του οποίου έχουμε φέρει την 150η επέτειο από το θάνατό του.

Η μοίρα του Βούτσεκ δεν εξαρτάται από ένα καθορισμένο άτομο. Η κατάστασή του προκύπτει από ένα συνεχώς αυξανόμενο αριθμό σχέσεων εξάρτησης. Αν στην αρχή είναι μόνο ο Αρχιτυπανιστής ο ανιζηλός του, αργότερα προστίθεται η εξάρτηση από τον Λοχαγό, η συμφωνία με το Γιατρό (αυτόχρονα πειραματόζωο και αντικείμενο επίδειξης), και οι άνθρωποι που τον περιγελούν.

Με όλους αυτούς τους εξαναγκασμούς που καθορίζουν τον Βούτσεκ η περιπέτσή του καθίσταται καθημερινή.

Alexander Stillmark

δηλαδή δεν είναι η ιδιαιτερότητα το χαρακτήρα του και η σύγκρουση αυτής της ιδιαιτερότητας με μια άλλη που οδηγούν στη διάπραξη του φόνου, αλλά το γεγονός ότι η χορδή του τόξου τεντώνεται περισσότερο. Ο Μπόχνερ αντιλαμβάνεται την τραγωδία ως σύγκρουση δύο αντικειμενικών κανόνων, δύο αλληλοσπασκόμενων κινήτρων. Από τη μια το στομικό αίτημα του Βούτσεκ, για επιτυχία και από την άλλη πλευρά η εξάρτησή του από τους αντικειμενικούς εξαναγκασμούς της πραγματικότητας που τον περιβάλλει. Μέσα σ' αυτές τις δυνάμεις θα συνθλιβεί ο Βούτσεκ.

Ο Μπόχνερ λοιπόν έχοντας συναισθήσει της ουσίας του δράματος και της ουσίας της τραγωδίας πάει αποφασιστικά πιο μακριά από τους σύγχρονούς του. Ανοίγει την πόρτα στον 20ο αιώνα σκιαγραφώντας τότε, στην απαρχή της βιομηχανοποίησης, την τραγική μοίρα του προλεταριοποιημένου μαζικού ανθρώπου, (που δεν διαθέτει τίποτα παρά την εργατική του δύναμη). Μ' αυτό τον τρόπο παίρνει θέση στο πιο σημαντικό πρόβλημα της εποχής μας. Ο 20ος αιώνας ως ο αιώνας των μαζών, βρίσκει στον Βούτσεκ, στο γενεοθέαμα του σκόρη, την απεικόνισή του.

Ο Μπόχνερ δεν δείχνει μόνο τον άνθρωπο καθ' αυτό, αλλά έναν ιδιαίτερο άνθρωπο κάτω από εντελώς ορισμένες συνθήκες. Το γενικό (το καθό κανόνα) παρουσιάζεται στη μορφή της ιδιαίτερης, της επί μέρους περίπτωσης. Εκ ακρίβειας μ' αυτό τον τρόπο γίνεται σαφές, ότι αυτό ακριβώς μπορούν πολλοί άνθρωποι να δουν τον εαυτό τους σ' αυτό το έργο, επειδή η συγκεκριμένη, η με σχεδόν φωτογραφική ακρίβεια παράθεση των γεγονότων της ζωής του Βούτσεκ δίνεται ποιητικά συμπυκνωμένη από τον Μπόχνερ.

Η ποιητικότητα του αισθεται εϊκής έναν πρόδρομο της αισθητικής του αιώνα μας. Συνιθισμένος ως γιατρός να αναμένει, αλλά και με την εικόνα του ολόκληρου στο μυαλό, του ζωντανού ανθρώπου, μας δίνει να δούμε μεμονωμένα «δείγματα». Πρέπει να τα δούμε και να κόσουμε τις παρατηρήσεις μας. Ο σκοτός είναι να βρούμε κι μέσα μας εκπορευόμενα, δολοφονεί, ψεύδεται, (Δαντίν).

Η ανθρωπότητα ασελείται από της ύπαρξής της να το βρει. Και κάθε γενιά ωριμάζοντας, πρέπει ν' απαντήσει σ' αυτό το ερώτημα. Με την προοπτική της υποφέρει όταν υπάρχει φέρο, φόνος και εισόρευση.

Ακολουθώντας αυτή τη φαινομενικά ηθική γραμμή, φτάνει κανείς αναπόφευκτα στη διαπίστωση ότι υπάρχουν άνθρωποι που κατά κανόνα τρόπο δεν υποφέρουν κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, που φαίνονται μάλιστα να περνούν πολύ καλά και οι οποίοι ζουν τόσο καλά, επειδή δολοφονούν, ψεύδονται και εκπορευούνται. Κι έτσι φτάνουμε στις κοινωνικές καταστάσεις και πρέπει να μιλήσουμε για εξουσία και ιδιοκτησία.

Όμως οι επανέμβοι στην ποίηση του Μπόχνερ. Αν και σύγχρονος του Γκαίτε, του ήταν αδύνατο να παρασχετεί την ιδεώδη εικόνα ενός τέλει ανθρώπου προς τον οποίο τείνει η ανθρωπότητα. Για τον Μπόχνερ αυτή η πληρότητα έχει θραυστοποιηθεί, δεν υπήρχε ποτέ. Μόνο κωμωπαστά αντιλαμβανόμενα τον κόσμο. Γι' αυτό με συνέπεια επιχειρεί μια συναρμολόγηση λεπτομερειών και συνεδητά παραλείπει να διηγηθεί μαν ενισιά, συνεχή υπόθεση.

Μια φορά στο έργο υπάρχει διήγηση

μιας τέτοιας ολοκληρωμένης ιστορίας, όταν η γιαγιά πιέζεται να αφηγηθεί ένα παραμύθι. Και το αφηγείται, και είναι μια ταπεινή αφήγηση ενός καταστραμμένου κόσμου. Ακόμα κι οι γιαγιάδες με τα παραμύθια τους δεν μπορούν να θώσουν παράγορα. Αρνούνται. Έχουν δει πάρα πολλά.

Μετά την αφήγηση της γιαγιάς ο Βούτσεκ θα πάρει τη Μαρί του να την σκοτώσει. Είναι σαν μια φοβερή επιβεβαίωση του παραμυθιού του εγκαταλελειμμένου παιδιού.

Πριν και μετά απ' αυτή τη σκηνή ο Μπόχνερ μας έδωσε άλλες εικόνες. Η κάθε μια από μόνη της περιγράφει μια κατάσταση πραγμάτων. Κάθε σκηνή εκτίθεται στη δική μας παρατήρηση, μας επιτρέπει μια μετά στις συνθήκες κάτω από τις οποίες είναι αναγκασμένος να ζει ο Βούτσεκ. Κάθε σκηνή πρέπει να τη δούμε με απτόνοια και όλες μαζί δίνουν μια συναρμολογημένη εικόνα του ανθρώπου Βούτσεκ. Όπως σε μια ταινία (πολύ πριν εφευρεθεί ο κινηματογράφος) ο Μπόχνερ βάζει στη σειρά τις σκηνές του, τη μια δίπλα στην άλλη. Τα σημεία συναρμολόγησης δεν σβήνουν, δεν επιχειρεί να δημιουργήσει λογικές συνδέσεις. Μάλλον χρησιμοποιεί την αρχή της αντιπαράθεσης αντιθέσεων και επιστρατεύει έτσι την ενεργό συμμετοχή μας στα δρώμενα. Ο θεατής δεν ωθείται ποτέ σε υπακοές, αλλά αναγκάζεται να θυμηθεί τις δικές του εμπειρίες.

Αυτή την αρχή της συναρμολόγησης υπηρετεί και η χρήση της μουσικής του Θεοδώρακη. Από κοινού αποφασίσαμε να χρησιμοποιήσουμε τις μελωδίες που συνέθεσε, έτσι όπως τις ηχογράφησε ο ίδιος ο Θεοδώρακης, δηλαδή σαν ντοκουμέντα.

Είναι ντοκουμέντα ενός δημιουργικά εργαζόμενου ανθρώπου, ενός καλλιτέχνη, ο οποίος αγωνίζεται για την αλήθεια. Εισχωρούμε στο δικό του χώρο εργασίας. Αυτό σχετίζεται με τις σκηνές του Βούτσεκ, που δείχνουν επίσης έναν άνθρωπο στη διάρκεια της εργασίας του.

Αποφασίσαμε να χρησιμοποιήσουμε τις μουσικές ακριβώς το ίδιο υποσημασιολογικά όπως και το υποσημασιολογικό δράμα που μας όφησε ο Μπόχνερ. Η μουσική δεν επιχειρεί να ερμηνεύσει την ιστορία του Βούτσεκ, αλλά δημιουργεί ένα αυτόνομο δεύτερο επίπεδο, το οποίο έχει σημασία επαφής με τη σειρά των σκηνών, μπορεί όμως και να απομακρύνεται απ' αυτές. Μπορεί επίσης να βρίσκεται σε εμφανή αντίθεση προς τις σκηνές και να τις θάπει έτσι σε ένα νέο συσχετισμό.

Ο Θεοδώρακης έγραψε για μας μουσικά κομμάτια που συλλεγμένον διάφορες έννοιες του έργου: Το μοιρολόι, ο χώρος ως έκφραση της έντασης μεταξύ άνδρα και γυναίκας. Μουσικές κλίμακες που χαρακτηρίζονται από μίαν επίπονη αναγκαιότητα. Μελωδίες που τονίζουν επαναληπμένα το λαϊκό στοιχείο. Για το γέρο που εμφανίζεται με το παιδί που χορεύει μας έδωσε το τραγούδι «Έσχε ένα δικαστή». Αυτό το τραγούδι αποτελεί μια πολύ ποιητική έκφραση της εικό-

νας της νιότης και των γρατειμών.

Εκτός απ' αυτά μας έγραψε και μερικές χορευτικές μελωδίες, που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε στο έργο.

Ολόκληρο το μουσικό υλικό αποτελεί με την ποικιλομορφία του, τη ζωντανία του και την αμεσότητά του ένα μοναδικό ντοκουμέντο. Δείχνει πόσο εύστοχα αντιβρά ο Θεοδώρακης στην αισθητική του Μπόχνερ, αφού δεν επιχειρεί να ερμηνεύσει την ιστορία του Βούτσεκ ή να την επεξηγήσει σε μορφή όπκιου. Σο-σχετίζει τις μελωδίες του αυτόνομα με το έργο, και με τη ζωντανία που παίζει και τραγουδά προκαλεί τους ηθοποιούς να διατηρήσουν με το δικό τους πάθος το ίδιο επίπεδο αλήθειας. Με την παρεμβολή της μουσικής ενός σύγχρονου καλλιτέχνη μεταξύ των σκηνών μεταφέρεται επαναληπμένα στο θέατρο η πραγματικότητα της εποχής μας.

Alexander Still

η ανατομική έκφραση του

Müller για το σκηνικό του

Βούτσεκ - το αποσπασματικό αυτό κείμενο, μια ακολουθία ανεπαιστών σκηνών - στην ερημικότητα μιας μικρής πόλης, στην οποία όλοι οι άνθρωποι γνωρίζονται.

Το μαύρο εντίκλιγο - ο ερμητικός χώρος - ο δημόσιος χώρος της συναναστροφής - των πανηγυριών - της μοναξιάς - ο τοπός του εγκλήματος - ο μαύρος θόλος του ουρανού που βαραίνει πάνω στους ανθρώπους, στηριγμένη με μερικά εύθροστα χρωματιστά δοκάρια - η πίεση της θελητικής - η άσπρη άμμος - η τεχνητή ώρα φηση - όγωνα - η στενότητα των σοκακίων - το φως σ' αυτό το σκότος - ο χώρος για τον ηθοποιό - όχι ανακούφιση αλλά ένδειξη της καταστασης όλων των προσώπων σ' αυτό το έργο.

Kögen, Klovskule, Klamm, der Berg, der Himmel, der Tabort - das ist das Theater, nicht?

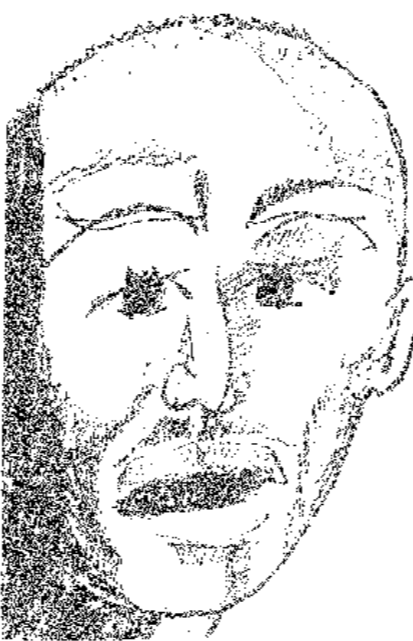
J.P. Hughes

Jürgen Müller

Τις μελωδίες των κομμένων των Alexander Stillmark και Jürgen Müller από τα χειρωνακικά έκανε ο Γιώργος Νεοφύτης.

Από τις μελέτες του Glynn Hughes

ο glynn hughes

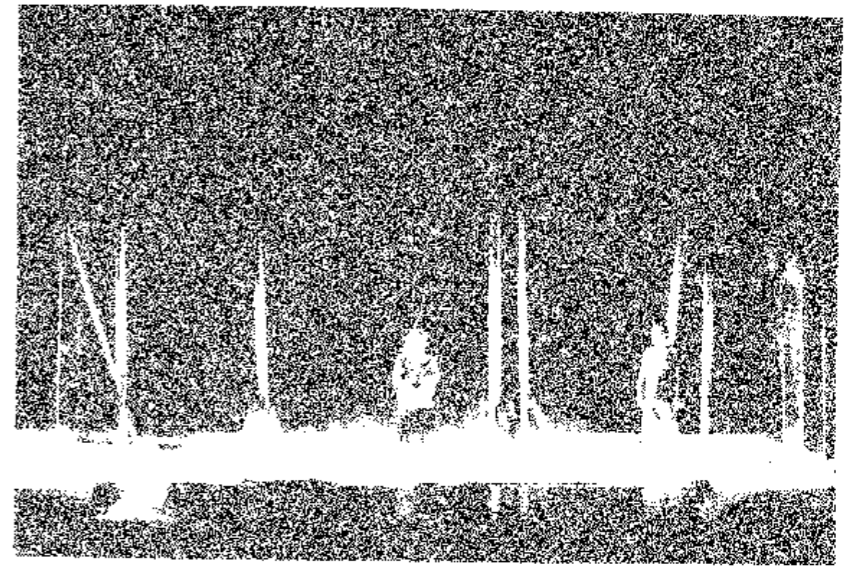
και το «ΚΟΣΤΟΥΜΙ»

Κάθε έργο χρειάζεται διαφορετική αντιμετώπιση, διαφορετική προσέγγιση και διαφορετικό τρόπο ερμηνείας - αλλά σκοπός αμετάκλητος - αποτελεί - του σκηνογράφου παραμύθια η «κατάκτηση» και η «επιτύχηση» της ουσίας του έργου. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω από την αναδιηγοποίηση της σκηνοθετικής γλώσσας, της εξελικτικής πορείας της πρόβας και του ηθοποιού. Βρίσκω πολύ ενδιαφέρον στον τρόπο με τον οποίο ανεβάζεται αυτό το έργο από τον ΘΟΚ. Θα μπορούσα να δώσω σ' αυτό τον τρόπο τον τίτλο αυτό γενεσιών. Το πάντα αυτοδημιουργούνται «από γενεσιών». Το κοστούμι ως είπαμε - που είναι και το άραξ ενδιαφέρον μου - μόνο μέσα από την στενή παρακολούθηση της πρόβας, του σκηνοθέτη, του ηθοποιού θα δημιουργηθεί. Μια αυτοσχεδιαστική βιωματική πρόβα από έναν ηθοποιό θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια εντελώς διαφορετική κατασκευή κοστούμιου.

Επίσης το σκηνικό του Γιορκκεν Μούλερ, με την μαύρη κατασκευή «τέλας» υποκαταστήματα από έξι λινες δοκούς και το αρμόδες άσπρο παπιού του, προσεγγίζει μια παιδαγωγία στην εκλογή των χρωμάτων και στην υφή των υφασμάτων. Και αυτά ακόμα ενταγμένα και ελεγχμένα μέσα στην πολυπλοκότητα του φωτισμού που ο ίδιος ανέλαβε και που μετά από μια παρασιτική φωτιστική πρόβα και φωτογράφιση που έγινε βγάλουμε τα συμπεράσματά μας. Η ενδιαμεταλογική εργασία παίρνει έναν χαρακτηριστικό εφελετικό αυτοσχεδιασμό. Τα περισσότερα κοστούμια θα δημιουργηθούν και θα σταθεροποιηθούν μέσα από την πρόβα και την εξέλιξη της αφού ήδη οι ηθοποιοί από την πρώτη μέρα της πρόβας χρησιμοποιούν κοστούμια. Είναι σαν να ζωγραφίζεις έναν ιστορικό πίνακα σε κανβά με καθημερινές και επαναληπτικές διορθώσεις, αναδιομήσεις, μελέτες, επανεκτιμήσεις, βδομάδες πριν από την πρεμιέρα τα κοστούμια αφήνουν στους ηθοποιούς και στους χαρακτήρες που υποδονοει φεύγουν από τον κανβά του καλλιτέχνη και μεταπηδούν σε μίαν άλλη πραγματικότητα. Το ζωντανό θέατρο».

Glynn Hughes

Φωτογραφική παράσταση του σκηνοθέτη του Jürgen Müller

Λαϊκή ταβερνα «Κοκκος» (Αστερία)

διευθυντής ο γνωστός Κοκκος (Ρίλαξ)

(πίσω από το Γραφείο Δημοσίων Πληροφοριών)

Λεωφόρος Αγ. Ομολογητών - 93: Άγιοι Ομολογητές

τηλ. 446648 & 458420

εστιατόριο - ταβέρνα το αρχοντικό

Λαϊκή γειτονιά - τηλ. 450080

- Τα μεσημέρια προσφέρουμε πρότυπη παραδοσιακή κουζίνα σε τιμές μαγειριού.
- Το βράδυ μπορείτε να απολαύσετε όλη τη σειρά κυπριακών μεζεδών (ΜΕ ΦΡΕΣΚΟ κρέας) σε ένα ήσυχο περιβάλλον. Τιμή £3.00 το άτομο.

Μπυραρία το «καπηλειό»

Λαϊκή γειτονιά - τηλ. 450080

- Ζεστό περιβάλλον κοντά στη παραδοσιακή τσιμινιά.
- Ζωντανή μουσική με το Τρόμπετο στο μπουζούκι και τον Άντρο στη κιθάρα
- Διαλεγμένοι μεζέδες καπηλειού.
- Οι πιο χαμηλές τιμές μπυραρίας χωρίς καμιά υπερτίμηση για τη μουσική

M.B.A

MASTER IN BUSINESS ADMINISTRATION
INDIANA CENTRAL UNIVERSITY

INTERCOLLEGE

OF MANAGEMENT AND COMMUNICATION STUDIES
17, Harpos Ave., Tel. 456892 - 456813, P.O. Box 4005, NICOSIA CYPRUS

ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΕΙΣ

ΚΑΦΕ-ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ Η ΠΙΑΤΣΑ

(νότια της πράσινης γραμμής στη πλατεία της λαϊκής γειτονιάς Σερβίουμε)

- Όλα τα είδη σκάρως φαγητά του φουρνου σαλατες φρούτα διαφόρων ειδών, και όλα τα ποτά
- Τιμές πραγματικής λαϊκής γειτονιάς

Ταβέρνα Αξιοθέα

Οδός Αξιοθέας - 9 τηλ. 430787 Άγιος Κασσιανός.

- Πέραστε τη δραδυά σας στο κλασσικό παραδοσιακό δρομάκο με τα γεράνια.

Μαζί με τ' όμορφο και δροσερό υπάρχει και η αντίστοιχη κουζίνα ποιότητας.

- Επίσης Σουβλάκια σιεφταλιά ττικέ αγουί με δέκα (10) σελίνια τη πίττα.

Tel 474070.

Λαϊκή γειτονιά

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΚΑΡΚΩΤΗΣ

Στοά Θεοδουλίδη (δίπλα στο παλιό δημαρχείο) τηλ 465329 465085

- Το πρώτο γραφείο μεταφορών της Λευκωσίας με την ανάλογη πείρα, γρήγορη εξυπηρέτηση τζαι ζαμηλές τιμές

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

M + Γ Περικλέους
Πειραιώς - 19 τηλ. 475996-7
Μεταφέρω, κουβαλώ ότι θέλετε - που μιστίν ως μιάλο, Άψε σβήσε.

Φκιερών τζαι βόθρους.

εστιατοριο ματθαίος

δίπλα από τη Φανερωμένη και τη Τζαμούδα

- Ανοίγουμε στις 4.00 το πρωί και κλείνουμε στις 17.00 μ.μ.
- Σερβίουμε όλων των ειδών σουπες και προγεύματα από το πρωί και όλα τα είδη κυπριακών φαγητών στη διάρκεια της ημέρας.
- Τραπεζάκια έξω στην πλατεία ούλλα.

Αγγειοπλαστείο Αγγειοπωλείο

Γ. Κοντού στη Λαϊκή γειτονιά, τηλ. 456977.

- Όλα τα προϊόντα μας κατασκευάζονται από μας.
- Μια αντιπροσωπική συλλογή της κυπριακής αγγειοπλαστικής η οποία ενσωματώνει πνεύμα έρευνας και ανανέωσης με σεβασμό της παράδοσης.

ΜΑΕΙΡΚΟ ΠΩΡΓΟΣ ΛΑΚΗΣ

Γειραιώς 10 τηλ. 476420

Απέναντι που το πάρκι του παλιού δημαρχείου

Μαιερκό για όσους βαστούν τζαι για όσους έββαστουν

Ότι φαι πεθυμά ο καθένας

ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΕΟΝΤΙΑΔΗΣ

Λήδρας 52-54 Τηλ. 450762

- Ταπέλλες και τέντες κάθε είδους.
- Μεταξοτυπία σπέφιαλ.
- Το γοργόν και χάριν έχει κι όποιος βιάζεται σκοντάφτει.